

● **Ut i verda** | 23 Kranglar om lærarmangel ● **Aktuelt** | 24 Fyller 20 år ● **Reportasje** | 28 Virtuelt på yrkesfag ● **Petit** | 36 Om møkkete negler og voks i øra ● **Kronikk** | 48 Med rett til å duge ● **Kryssord** | 51

# UTDANNING

1

14. JANUAR 2022

[utdanningsnytt.no](http://utdanningsnytt.no)



## Ungdomsskole i praksis

En hel etasje med verksteder skal holde motivasjonen oppe hos ungdomsskoleelevene på Bryne.

## ● Praksis i høysetet

Utdanning har besøkt to ungdomsskoler der praktisk læring er høyt prioritert. Her ser vi fra v.: Malin Lande, Leah Vågenes Moland, Sanne Pollestad og lærer Dan Børge Larsen ved Vardheia ungdomsskole.



## Innhold

|                                    |    |
|------------------------------------|----|
| Aktuelt                            | 4  |
| Hovedsaken                         | 10 |
| Kort og godt                       | 22 |
| Ut i verden                        | 23 |
| Utdanningsforbundet 20 år          | 24 |
| Tester VR-briller i undervisningen | 28 |
| Kollegaveiledning                  | 32 |
| Friminutt                          | 36 |
| Glimt                              | 37 |
| På tavla                           | 38 |
| Innspill                           | 40 |
| Debatt                             | 44 |
| Kronikk                            | 48 |
| Kryssord                           | 51 |
| Minneord                           | 52 |
| Lov og rett                        | 53 |
| Fra forbundet                      | 54 |
| Medlemstilbud                      | 58 |

## 24



## ● Hurra for deg som fyller ditt år

Landets største fagforbund i utdanningssektoren fyller 20 år, men samanslåinga av Norsk Lærarlag og Lærarforbundet til Utdanningsforbundet var slett ikkje enkel.

## ● Overkompensasjon av pensjonsutgifter

42

PBL mener de private barnehagene skal få dekket mer enn sine faktiske kostnader til de ansattes pensjon av det offentlige, skriver Elin Myrekrok Skrede, rådgiver i For velferdsstaten.

## Utdanning på nettet

I nettutgaven finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som e-blad, samt informasjon om utgivelser: [utdanningsnytt.no](http://utdanningsnytt.no)



### Kollegaveiledning

Ved Bryne ungdomsskole får Kristian Mora kollegaveiledning av Anja Pedersen. Anja følger med i overganger, igangsetting og avslutninger. De to har valgt det som tema for dagens veiledning.



### Elevrettigheter kan gjøre skolen mer inkluderende

Alle elever har rett til å være flinke til noe på skolen. Det er én av rettighetene kronikkforfatter Nils Kristian Aanderaa mener ungdommer bør ha.

#### UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet  
Oahppolihttu

#### Kontaktinformasjon

Utdanningsforbundet,  
Hausmanns gate 17, Oslo  
Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo  
Telefon: 24 14 20 00  
E-post: [redaksjonen@utdanningsnytt.no](mailto:redaksjonen@utdanningsnytt.no)

#### Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2020: 168 193

issn: 1502-9778

#### Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk: Ålgård Offset



#### Annonsekontakt

Mona Jørgensrud, salgssjef, HS Media AS  
[mj@hsmedia.no](mailto:mj@hsmedia.no)  
Telefon: 62 94 10 32 / 911 73 473

#### Medlemsservice

Kontakt Medlemsservice ved spørsmål om abonnement og bladordningen, adresseendringer og Min side:  
E-post: [medlem@udf.no](mailto:medlem@udf.no)  
Telefon: 24 14 20 00  
Min side: [udf.no/min-side](http://udf.no/min-side)

#### Ikke medlem, men ønsker abonnement?

Send e-post til: [abonnement@utdanningsnytt.no](mailto:abonnement@utdanningsnytt.no)

#### Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.



#### Forsidebildet

Malin Lande og Ane Bill Fjermestad har valgt arbeidslivsfag og er godt i gang på metallverksstedet på Vardheia ungdomsskole i Time.  
Foto: Marie von Krogh



Leder: Steffen Handal

1. nestleder: Terje Skyvulstad

2. nestleder: Hege Valås

Sekretariatssjef: Lars Erik Wærstad

## Leder

Kaja Mejlo | Ansvarlig redaktør



## I praksis vil det stå på pengene

Det er bred enighet på Stortinget om at ungdomsskolen må bli mer variert og praktisk. Men det gjenstår å se hvor mye penger politikerne er villig til å bruke.

I mai fjor skrev Utdanning om fjorten år gamle Øivind fra Moi, som kjeder seg på ungdomsskolen. Han var lei av skriveoppgaver og stillesitting, og han lengtet etter muligheten for å gjøre noe med hendene, aller helst skru.

I ukene og månedene som fulgte, gikk debatten. SV var raskest på ballen. De la frem 13 forslag til hvordan undervisningen kan bli mer praktisk og variert, blant annet med skolekjøkken og sløydrom på alle skoler.

Den gangen vendte daværende kunnskapsminister Guri Melby (V) tommelen ned, men etter hvert som våren og valgkampen kom, manglet det ikke på forslag fra både regjeringspartier og opposisjon.

Senterpartiet ville ha obligatorisk arbeidslivsfag ved alle ungdomsskoler, Ap programfestet «praktiske ferdigheter» som en sjette grunnleggende ferdighet, og Erna Solberg innledet Høyres landsmøte med å love en ungdomsskole-reform.

Dét alene var ikke nok til å vinne valget, men oppslutningen om reformtanken var likevel både stor og bred. I oktober fulgte Høyre opp med et representantforslag om reformen som behandles i utdanningskomiteen i disse dager.

Men om politiske frender og fiender slutter opp om reformtanken, gjenstår det fortsatt mye før en mer praktisk skole er virkelighet.

Resultatet vil i stor grad også være avhengig av tre ting: politisk prestisje (hvem skal få æren i historieøkene?), i hvilken grad partene i sektoren involveres (det bør skje!) og ikke minst: hvor mye penger politikerne er villige til å legge på bordet.

Teoretiseringen av skolen har vært kritisert helt siden Gudmund Hernes satte i gang store skolereformer som utdanningsminister for Ap i første halvdel av 1990-tallet. Dersom Tonje Brenna vil gå motsatt vei i ungdomsskolen, vil det kreve enorme investeringer – i lokaler, utstyr og kompetanse.

Enn så lenge kan hun, og andre, la seg inspirere av hovedreportasjen i denne utgaven: To skoler i front for en mer praktisk og variert hverdag. Med suksess, forteller både lærere, rektorer og elever.

## ● Hovedoppgjøret 2022

# Skjerper kravene foran lønnsoppgjøret

**Utdanningsforbundet mener at en reallønnsvekst på nær 10 prosent i offentlig sektor er nødvendig for å ta igjen det store etterslepet på lønningene.**

Like før årsskiftet krevde Sykepleierforbundet 100.000 kroner mer i lønn til intensivsykepleierne,

og nå følger Utdanningsforbundet opp, skriver Klassekampen.

– Jeg unner sykepleierne alt, men mange i sektoren har hatt utfordrende år og er særdeles misfornøyde med fjorårets oppgjør. En enorm mengde mennesker holder nasjonen gående og betaler prisen, sier leder Bente Myrtevit i Utdanningsforbundet Bergen.

Hun peker særlig på lærere, miljøterapeuter, assistenter og barnehageansatte.

Det konkrete kravet til Utdanningsforbundet foran årets lønnsoppgjør er ikke klart, men leder

i Utdanningsforbundet sentralt, Steffen Handal, gjør det klart at både lærere og sykepleiere må prioriteres i år.

– Det kommende lønnsoppgjøret må bli starten på et lønnsløft for disse gruppene, sier han.

Bente Myrtevit mener at en lønnsøkning på opp mot 10 prosent må til for at det skal monne, men vet også at det er et urealistisk tall.

– Det er for å illustrere hvor ille det står til.

Men vi forventer at vi går ut over rammene og tar igjen det etterslepet vi har hatt, understreker hun.

©NTB

## ● Undervisningskompetanse

# Nesten en tredjedel av engelsklærerne oppfyller ikke kravene

**De siste GSI-tallene viser at 31 prosent av engelsklærerne ikke oppfyller kompetansekravene til å undervise i engelsk. Om bare få uker vil imidlertid tallet trolig endre seg.**

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

For fem år siden gikk et flertall på Stortinget inn for nye kompetansekrav for lærere i norsk, matematikk og engelsk. Ifølge kravene må alle som underviser i matematikk, engelsk eller norsk i barneskolen fra 2025 ha minimum 30 studiepoeng. I ungdomsskolen må de ha minst 60 studiepoeng i de samme fagene.

Kravene fikk tilbakevirkende kraft og gjelder dermed også lærere utdannet før 2014.

De siste tallene fra Utdanningsdirektoratets statistikkbank, GSI, viser at 14 prosent av norsk-lærerne, 19 prosent av matematikklærerne og 31 prosent av engelsklærerne ikke oppfyller kompetansekravet for fagene de underviser i.

For engelsklærerne er det flest uten tilstrekkelig kompetanse på 1.–7. trinn. Der er det 36 prosent som ikke oppfyller kravene.

Om få uker vil imidlertid disse tallene trolig endre seg, fordi Støre-regjeringen har lovet å reversere vedtaket fra 2014.

### 100 dagers plan

Det lovet Arbeiderparti-leder Jonas Gahr Støre allerede under valgkampen.



Ifølge statistikk fra GSI mangler 36 prosent engelsklærere tilstrekkelig kompetanse for å undervise i faget på 1.–7. trinn.

ILL. FOTO PAAL SVENDSEN

– Vi vil i løpet av de første hundre dagene gå inn for å avlyse denne avskiltingen av lærere utdannet før 2014 som ikke fyller på med påkrevd fagkompetanse innen 2025, sa han til NTB i sommer.

Ti uker ut i regjeringssprosjektet innrømmer han at krisehåndteringen har lagt beslag på en god del av statsrådenes tid denne høsten, men at de er i rute.

– Kriser som dette, som treffer så bredt i samfunnet, og som opptar tid i regjeringen, går på bekostning av noe annet, sa Støre til NTB.

– Men for alle andre statsråder har oppgaven vært: Kom i gang med arbeidet, start forberedelsene, gjennomfør det vi har i Hurdalsplattformen, sa Støre.

### – Grunnleggende feil

Høyre har hele tiden vært svært negative til at regjeringen vil reversere 2014-vedtaket.

– Høyre har løftet ambisjonsnivået for skolen og har som mål at alle barn skal møte lærere med god og oppdatert faglig kompetanse. Det er en grunnleggende feil av Arbeiderpartiet å tro at man får bedre undervisning for elevene eller økt status til lærerprofesjonen ved å senke ambisjonene sine for at lærere skal være faglig oppdatert, sa stortingsrepresentant for Høyre, Mathilde Tybring-Gjedde, til Utdanningsnytt i sommer.

# SYSTEMATISK TRENING GIR RESULTATER

www.arbeidmedord.no

## DYRENE I SKOGEN SNAKKER



3. og 4. trinn

Ypperlig for lese- og skrivekurs

BM og NN  
Pris kr 520,- + mva. Kop. or.

## ALLE MÅ LESE MYE 1-5

1. og 2. trinn.



**God lesestart**

- 60 historier
- Oppgaveark
- Tre nivå

BM og NN  
Pris pr. hefte kr 490,- + mva. Kop. or.

## FOKUS PÅ SKRIVING 1-6

1.-4. trinn



**Skap skriveglede**

- To nivå

BM og NN  
Pris pr. hefte kr 520,- + mva. Kop. or.

## JEG VIL LÆRE Å LESE 1-8

1. og 3. trinn



Motiverende bøker for leseopplæringen

Lyder, bokstaver og leseforståelse

BM og NN  
Pris pr. bok kr 60,-

## 15 LETTLESTBØKER

1.-7. trinn



3 oppgavesamlinger

Lese- og skrivekurs

BM og NN. Pris 50,- pr. bok.  
Oppgaves. 520,- pr. stk. + mva. Kop. or.

## SIRKELSERIEN 1-10

5.-7. trinn



2 oppgavesamlinger

Lese- og skrivekurs

BM og NN. Pris 50,- pr. bok.  
Oppgaves. 520,- pr. stk. + mva. Kop. or.

## LESESTRATEGI 1-4

Brukes på 4.-10. trinn



Mange lesestrategier for god læring

3 nivå  
Fagtekster

BM og NN  
Pris pr. hefte kr 490,- + mva. Kop. or.

## LESEØVING 1 OG 2

1.-4. trinn



Effektiv lesetrening om dyr

BM og NN  
Pris pr. hefte kr 520,- + mva. Kop. or.

## REPETERT LESING

1.-10. trinn.



Effektiv lesetrening  
To nivå

**Salgssuksess**

BM og NN  
Pris pr. hefte kr 490,- + mva. Kop. or.

## LYDLEK

**Gi alle en god lesestart!**



Lekbetont opplegg  
Språklydene

5 permer + spillutstyr  
kr 2 800,- + mva. Kop. or.

## OPPGAVEMIKS

5.-10. trinn, vgs, vo.



72 artikler  
Grammatikk  
Rettskriving  
Språktrening

Engelsk

BM og NN  
Pris pr. hefte kr 490,- + mva. Kop. or.

## UKENYTT

5.-10. trinn  
41 utgivelser hvert skoleår  
Følger skoleåret

**Nyhetsquiz!**

BM og NN  
Årsab. kr 1260,- + mva.  
1/2 årsab. kr 680,- + mva.

## EVERYDAY ENGLISH 1-4

5.-10. trinn



- \* Innlæring av dagligdagse uttrykk
- \* 40 emner a 3 sider. To nivå
- \* Varierte treningsoppgaver
- \* Passer best på 5.-10. trinn
- \* Tilpasset opplæring
- \* Digital utgave

BM og NN. Pris pr. hefte kr 540,- + mva. Kop. or.

**NYHET!**

## LES, TEGN OG FARG

Enkelt og lærerikt hefte for 2. og 3. trinn



- \* Lesetrening
- \* Studieteknikk
- \* Begreper
- \* Tekster til alfabetet
- \* To nivå
- \* Flott for min.språklige

BM og NN. Inkl. digital utgave.  
Pris kr 520,- + mva. Kop. or.

**NYHET!**

# ARBEID MED ORD

DIGITALE UTGIVELSER AV DE FLESTE HJELPEMIDLENE  
www.arbeidmedord.no

Tlf.: 380 33 002 Epost: sven@arbeidmedord.no



## Danmark



# Koronapass innført i skoler uten store utfordringer

Koronapass eller ei? I Danmark kan kommunene selv velge om de ansatte på grunnskolene skal vise et slikt pass.

FOTO LIVE AUSTGARD, VG

**Innføringen av koronapass i skoler i flere danske kommuner har skjedd uten store protester og utfordringer.**

**TEKST** Paal Svendsen | ps@utdanningsnytt.no

Landets kommuner kan selv velge om de ansatte ved grunnskolene skal vise koronapass. Det har skjedd i flere kommuner.

Fire lokalledere i Danmarks lærerforening (DLF) sier at dette har skjedd uten særlige utfordringer.

I Aarhus har man innført koronapass ved skoler på en pragmatisk måte. Ledelsen har ansvaret for å sjekke at de ansatte har koronapass, og det gjennomføres stikkprøver. Til nå har det ikke vært store utfordringer, forteller lokallagsleder i Aarhus, Dorthe Ryom Fisker, til folkeskolen.dk.

I Egedal kommune, en av de første som innførte koronapass, sier lokallagsleder Steen Herløv Madsen at de har fått tilbakemelding fra et par lærere, men heller ikke der har det vært noen utfordringer.

Heller ikke i Halsnæs Lærerkreds har man fått meldinger fra bekymrede lærere: – Det har gått helt knirkefritt, sier lokallagsleder Michael Bie.

Leder i lærerforeningen i Rudersdal, Marianne Toftgaard, forteller at ordningen er slik at koronapasset skal framvises dersom noen spør: – Vi har ikke hørt fra noen som har hatt problemer med det, sier hun.

## Lærerutdanning

# Bekymring for om opptakssystem blir klart i tide

**Kravet om karakteren 4 i matematikk er borte fra opptaket til lærerutdanning, men det er ikke sikkert at de tekniske endringene kommer på plass i tide.**

Ifølge Khrono skriver det tidligere Direktoratet for IKT og fellestjenester i høyere utdanning og forskning (Unit) i et høringsvar om bekymring for at endringene i opptaksregler ikke skal være tes-

tet før det åpnes for søknader gjennom Samordna opptak fra 1. februar.

– Det er samlet sett en risiko for at Unit ikke kan innføre denne endringen tidsnok for opptaket til studieåret 2022-2023, og at det kan oppstå uventede feil i regelverket som blir oppdaget underveis i opptaket, skriver Unit.

Solberg-regjeringen innførte i 2016 krav om minst karakteren 4 i matematikk for å komme inn

## Realfag

# Strategi ga ikke merkbare endringer

**Den forrige regjeringens store realfagsstrategi forbedret ikke elevenes læringsresultater, viser en evaluering.**

Evalueringen er gjort av Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU). De fant ingen endring i elevers prestasjoner, motivasjon eller interesse for realfag, ei heller noen endring som kan måles i bruk av utforskende arbeidsmåter og undervisning. Satsing på «realfagskommuner» har ikke gitt merkbar endring i elevenes prestasjoner, interesse eller motivasjon.

Det har imidlertid vært en økning i andel lærere som oppfyller kompetansekrav i matematikk, påpekes det.

– Den forrige regjeringens store realfagsstrategi har ikke gitt forventede resultater. Det er synd, fordi vi vet at mange elever sliter med realfag, sier utdanningsminister Tonje Brenna (Ap). ©NTB



«Realfagskommuner» har ikke gitt merkbar endring i elevenes prestasjoner, interesse eller motivasjon, viser en evaluering. Her ser vi elever og en lærer i realfagskommunen Sarpsborg, i 2017.

ARKIVFOTO TOM-EGIL JENSEN

● Pandemien

# Her bruker lærerne munnbind

**– De ønsker å bruke det, sier rektor ved Rana ungdomsskole, Kari Edvardsen. Men til tross for høyt smitte-trykk anbefaler ikke myndighetene at lærere bruker munnbind i undervisningen.**

**TEKST** Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no og  
Paal Svendsen | ps@utdanningsnytt.no

– Lærerne bruker munnbind, særlig når de er ute i friminuttene. Men også i undervisningen og ellers når de er inne, sier Kari Edvardsen.

Edvardsen er rektor ved landets største ungdomsskole, Rana ungdomsskole i Nordland. Skolen har 800 elever og 100 ansatte. De fleste ansatte bruker munnbind.

– Det ble diskutert på trinnmøter, og der kom det fram at de ønsker å bruke munnbind. Vi har derfor kjøpt inn munnbind, sier rektor Edvardsen.

Det er høyt smittetrykk i landet, og videregående skoler er på rødt nivå og har hjemmeundervisning. På Rana er rektoren glad for at lærerne bruker munnbind.

– En ting er jo at det kan hindre smitte, men signaleffekten er også viktig, sier Edvardsen og forklarer:

– Elevene er veldig flinke til å vaske hender, men det å holde avstand er litt vanskeligere for de unge. En lærer med munnbind minner dem på at de må passe litt på.

## – Passer ikke alltid

De ansatte på Rana velger selv når de skal bruke munnbind.

– I noen situasjoner kan det være vanskelig å bruke det, og det er heller ikke alltid det er nødvendig. Dersom det er få elever i klasserommet, og man kan holde god avstand, sier Edvardsen.

Hun håper munnbind-bruk kan være med på å hindre smitteutbrudd og stengt skole:

– Det er viktig å holde skolen åpen, både på grunn av læringsarbeidet og ikke minst med tanke på det sosiale. Å møtes på skolen er veldig viktig for elevene.

Til tross for at skolen har 800 elever, har de



Lærer Wenche Melkild ved Rana ungdomsskole bruker munnbind på jobb.

FOTO KARI EDVARDSEN

bare hatt ett smitteutbrudd.

– I 2020 hadde vi et utbrudd her, og da var skolen stengt et par uker. Det håper vi at vi slipper i framtida, sier Edvardsen.

## Helsemessig begrunnelse ok

Seniorforsker Tone Bjordal Johansen ved Folkehelseinstituttet sier følgende om bruk av munnbind: – Der det er vanskelig å holde avstand, kan elever i ungdoms- og videregående skoler og ansatte på alle trinn inkludert barnehager bruke munnbind i henhold til anbefalingene i smittevernveilederne.

Men hun sier også at munnbind ikke anbefales i undervisningssituasjonen eller i omgang med små barn.

Til tross for høyt smittetrykk vil ikke Utdanningsdirektoratet anbefale at lærere skal bruke munnbind. Direktoratet viser til opplæringsloven som ikke åpner for bruk av klesplagg som helt eller delvis dekker ansiktet i undervisningen.

– Elever og ansatte kan likevel bruke munnbind dersom bruken er helsemessig begrunnet, sier avdelingsdirektør Cathrine Børnes i Utdanningsdirektoratet.

Det er innført massetesting av elever for å hindre spredning av koronaviruset, men bruk av munnbind er ikke foreslått.

– Elever og ansatte på ungdomsskolen og videregående skole anbefales ikke å bruke munnbind i undervisningssituasjonen. Munnbind kan brukes utenfor klasserommene, i fellesareal og kontorer, der det kan oppstå trengsel, sier Børnes.

Hun legger til at noen kriterier bør oppfylles dersom ansatte skal bruke munnbind.

– Det bør foreligge en generell anbefaling om bruk av munnbind i kommunen, og være gult eller rødt tiltaksnivå i skolene, i tillegg til å være en situasjon der det er umulig å holde avstand til andre.

## Advokat ser ikke noe hinder i lovverket

– Vi ser ikke at lovverket er til hinder for at, i de aller fleste tilfeller, lærere i barnehager og skoler kan bruke munnbind om de ønsker det.

Det understreket advokat og leder av juridisk seksjon i Utdanningsforbundet, Ruth-Line Meyer Walle-Hansen til Utdanningsforbundet.no i desember 2021.

## Skriving

# 2000 elever skal teste ut kreativ skriving

**Prosjektet «Skriv til meg» skal gi kunnskap om hvordan lærere kan motivere barn til å skrive korte kreative tekster.**

TEKST Kaja Mejlbø | kaja@utdanningsnytt.no

Et opplegg testet ut med masterstudenter ved lærerutdanningen skal nå tilpasses og prøves ut blant 2000 barneskoleelever i Lindesnes i Agder.

– Ideen kom etter et undervisningsopplegg for masterstudenter. Jeg tok utgangspunkt i hvordan jeg hadde jobbet med et læreverk i norsk og ga studentene utfordringen med å skrive korte, enkle tekster, forteller prosjektleder og forfatter og Bjørn Arild Ermland.

Metoden viste seg å være nyttig. Sammen med forskerne Per Henning Uppstad og Bente Rigmor Walgermo ved Lesesenteret, Universitetet i Stavanger (UiS) er han i startfasen med prosjektet «Skriv til meg».

– Det første året skal vi jobbe med å utvikle metoden. Jeg er på jakt etter andre som jobber kreativt med barn i ulike sammenhenger, som for eksempel kunst. Den kunnskapen som finnes om barnekunstneriske uttrykk i billedkunst, kan overføres til skrivekunst. Neste steg er å se hvordan en lærer kan veilede uten å ødelegge med regler. Det handler om å få eleven til å skrive ut sitt prosjekt, forteller Ermland, som også er professor ved Lesesenteret.

I den nye læreplanen for grunnskolen står det at elevene skal undervises i kreativ og skapende skriving.

– Andre skapende fag som kunst og håndverk har lang tradisjon for veiledning. Kreativ skriving i norskfaget er det lite kunnskap om, sier Ermland.



I «Skriv til meg» skal det jobbes med elevenes tekster, ikke etter lærernes regler, ifølge prosjektleder Bjørn Arild Ermland.

FOTO BO MATHISEN

## «Skriv til meg»

En lærer- og elevbasert plattform for skapende og kreativ skriving  
Lesesenteret ved Universitetet i Stavanger (UiS),  
Lindesnes kommune, Kristiansand kommune og  
Periskop deltar.

Norges forskningsråd bidrar med 6,3 millioner kroner, Lindesnes kommune med 1,8 millioner.

### – Ønsker barnas personlige uttrykk

– Kjernen i prosjektet er enkle oppgaver til elevene. Tekstene skal være korte med maks 12 setninger. Vi testet ut opplegget i en 3. klasse på Spangereid i Lindesnes. Da så vi at alle skriver på sitt nivå. Læreren kan jobbe med hele klassen samtidig, uansett hvilket nivå eleven har. Du får jevnhet ut nivåforskjellene, forteller Ermland.

Han har erfart at korte tekster gjør skrivingen overkommelig for dem som har kommet kort i sin skriveutvikling, mens mer avanserte skrivere kan øve seg på presisjon og redigering av tekst.

– Du har flere titalls bokutgivelser bak deg, de aller fleste for barn. Nå vil du inspirere barna til å skrive?

– Det er akkurat hva jeg vil. Da jeg gikk på skolen, var jeg forferdelig dårlig til å skrive. Jeg skjønte aldri hva skolen ventet av meg. Vi vil snu rundt på hvordan det undervises i skriving. Det er elevenes tekster det skal jobbes med. Læreren skal ikke komme med en haug med regler, sier Ermland.

Det han først og fremst ønsker er barnas personlige uttrykk, ikke perfekte og feilfrie tekster.

### Verktøy for grunnskolelærere

Norges forskningsråd og Lindesnes kommune har bidratt med forskningsmidler. Fem masterstudenter ved UiS deltar også i prosjektet.

I utprøvsperioden skal Ermland være til stede i timene, så gradvis trekke seg ut av prosjektet. Det skal kunne ut i en digital plattform for grunnskolelærere. Plattformen vil vise hvordan barn kan lære seg å skrive kreative tekster gjennom å oppleve mestring.

– Barn og unge leser mindre og mindre. Kan en positiv effekt av prosjektet være større interesse for lesing?

– Det har jeg ikke reflektert over, men det kan selvsagt hende, sier Bjørn Arild Ermland.

# Aktuelt navn



## En siste bønn for de små

Da PBL-direktør Anne Lindboe gikk av, startet spekulasjonene, og overskriftene tok en retning hun ikke står inne for.

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no FOTO Jørgen Jelstad

### ● Anne Lindboe (50)

Sluttet som administrerende direktør i Private Barnehagers Landsforbund (PBL) 3. januar.

**Avgangen din har fått mye oppmerksomhet. I den første pressemeldingen uttalte du at det var u dramatisk. Så sa du til VG at det var «min-dre dramatisk enn det så ut som». Hvor drama-tisk er det egentlig?**

Det er fortsatt helt u dramatisk. Det er en beslutning som har vokst frem over tid. Som jeg har sagt tidligere også, har det vært fire fantastiske år. Det er ingen konflikt verken med styret eller organi-sasjonen.

**Samtidig sier du til VG at du har «jobbet med noe forholdsvis kommersielt, men kjenner på et sterkt behov for å jobbe for profittmaksimering for samfunnet». Ble PBL-jobben for kommersi-ell?**

Absolutt ikke. Jeg har mye respekt for dem som har etablert private barnehager og unner dem avkastning på jobben de har gjort.

**Klassekampen slo opp at du advarer mot store aktører i barnehagesektoren?**

Den tittelen dro de for langt og har gjort at jeg nær-mest blir tatt til inntekt for Rødts politikk. Det er selvsagt helt feil. De store aktørene bidrar med mye positivt i barnehagesektoren. Mitt poeng er at det er viktig at vi får en politikk nå som legger til rette for mangfoldet, og som sørger for at små, enkeltstående barnehager også overlever. Med barnehageforliket var det mange, spesielt mange kvinner, som fikk muligheten til å starte egne bedrifter og skape arbeidsplasser. Den muligheten forsvinner med det tilskuddssystemet vi har i dag og etter at man fjerner fri etableringsrett.

**I Norge eier fire store aktører, Læringsverkste-det, Fus-barnehagene, Espira og Norlandia hver tredje barnehageplass. Burde det ikke være slik?**

Det er det ikke noe galt med. Jeg mener derimot at den miksen vi har av private og offentlige bar-

nehager i dag er ganske ideell. Man har en viss konkurranse, en privat sektor med stor grad av innovasjon og et godt fungerende kommunal bar-nehagesektor, samt et regelverk som bremser pro-fittmotivet. Men med det finansieringssystemet vi har i dag, er de enkeltstående barnehagene under press, og det er bare de store aktørene som har mulighet til å kjøpe opp barnehager som kommer for salg. Da kan man risikere at den fine miksen vi har i dag, svekkes. Det mener jeg er ugunstig.

**Det er harde fronter i debatten om private barnehager versus offentlige. Regjeringen har varslet endringer i lovverket. Hva bør de gjøre?**

De bør sikre et minstetilskudd for alle, uavhengig av kommunen du drifter i, sette et tak på årsresul-tatet og skjerpe kravene til innhold og bemanning. Med strengere kvalitetskrav og bedre bemanning vil overskuddet automatisk være på et moderat nivå.

**Hva har vært det beste med de fire årene i direktørstolen i PBL?**

Å få jobbe med fantastiske kolleger og ildsjeler og få være med på å fornye PBL. Jeg vil også trekke frem samarbeidet med Utdanningsforbundet og de andre fagforeningene om den nye pensjonsordnin-gen. Og så vil jeg selvfølgelig nevne mitt hjertebarn «Barnas verneombud», ordningen som vil gi bar-nehageansatte kunnskap for å kunne oppdage og jobbe med vold og overgrep mot barn.

**Og det vanskeligste?**

Det har vært å balansere de forskjellige beho-vene til medlemmene i PBL. Men jeg tror fortsatt på at et samla PBL er bra. Det er mye mer som forener enn som skiller aktørene i privat bar-nehagesektor, ikke minst engasjementet for å skape barnehager med god kvalitet.

«Det er viktig at vi får en politikk nå som sørger for at små, enkeltstående barne-hager også overlever.»



Hovedsaken

PRAKTISK UNDERVISNING

# I front for en mer praktisk ungdomsskole

Politikerne vil gjøre ungdomsskolen mer praktisk. Vi har besøkt to skoler der elevene allerede får mekke, drille, dreie og kokkelere.



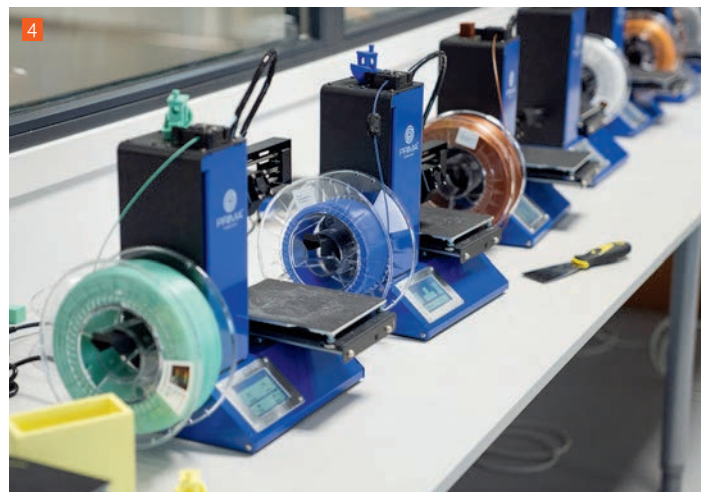
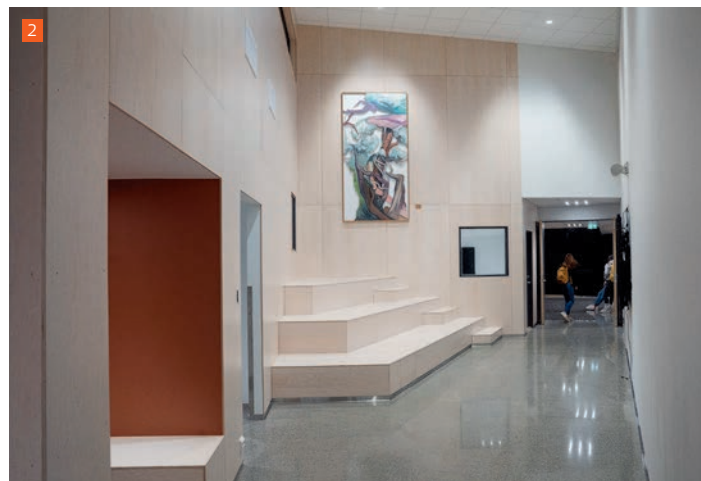
Vardheia-elevene på 9. trinn har arbeidslivsfag i metallverkstedet. Malin Lande, Ane Bill Fjermestad og Leah Vågenes Moland (t.v.) holder på med en bålpanne. Lærer Dan Børge Larsen instruerer.

FOTO Marie von Krogh



«Ideen bak vår modell er å motvirke motivasjonsfall.»

Eirik Jåtten, rektor ved Vardheia ungdomsskole



1) På Vardheia ungdomsskole er det lagt godt til rette for praktiske fag. – Tradisjonelt vil en stor andel av elevmassen i kommunene Time og Klepp velge yrkesfag når de skjellige fargete plastbånd til 3D-printing. Lego er det også. 5) I metallverkstedet får elevene anledning til å lage ulike produkter. 6) Torjus Bore er akkurat ferdig med

## Vardheia ungdomsskole

# Har verksteder i hele første etasje

**Ungdomsskolen på Bryne er bygget som en yrkesfaglig videregående med velutstyrte verksteder, stor-kjøkken og restauranter.**

TEKST Guro Waksvik

Det bankes, knekkes og sveises i metallverkstedet på Bryne i Rogaland-kommunen Time. Elever på 9. trinn er godt i gang med ukens timer i arbeidslivsfag ved Vardheia ungdomsskole. Praten går, muntert og med litt fnising, på ungdommers vis.

– Ta på dere vernebriller. Torjus, vil du gå i sveiseboksen, spør lærer Dan Børge Larsen.

To jenter holder på med en bålpanne, en annen skal bøye en metallplate. Larsen instruerer:

– Legg platen nedpå og dra i håndtaket. Vent litt, du må bruke begge hendene. Sånn ja, der bøyer metallet seg.

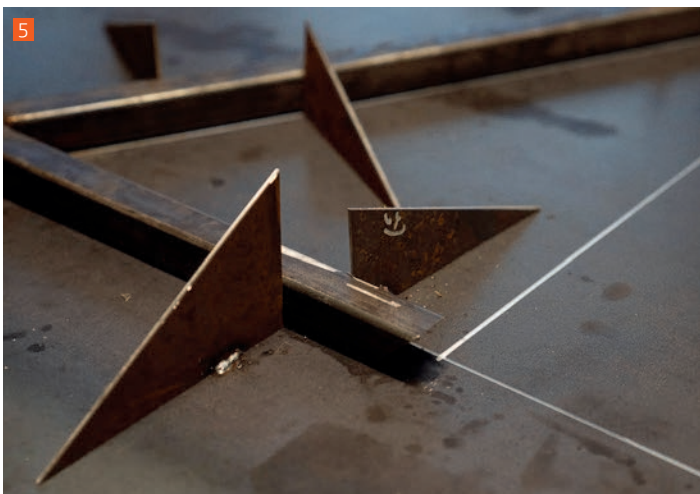
Stålplaten er bøyd. Nå skal det borres hull til

naglene. Deretter lager elevene et håndtak, og så er deres egenproduserte verktøykasse ferdig.

Dan Børge Larsen kom fra stillingen som lærer i Teknikk og industriell produksjon (TIP) ved Randaberg videregående skole.

– Her har vi ganske like fasiliteter, noe som er helt nytt for ungdomsskolen. Elevene får innblikk i metallfaget og får lage ulike produkter. Målet er at de skal bli bedre rustet til å velge hva de vil videre, sier Larsen.

I rommet ved siden av står en demontert Vespa. Enkelte elever har et spesialpedagogisk tilbud, og de kan tømme hodet med 20 minutters mekking.



skal over i videregående skole, sier rektor Erik Jåtten. 2) Den nye skolen åpnet høsten 2021 og er et samarbeid mellom Klepp og Time. 3), 4) I skaperverkstedet er det for-  
en økt i sveiseboksen. **ALLE FOTO** Marie von Krogh

I 2015 ble arbeidslivsfag innført som et mulig alternativ til språkfag. Tradisjonelt velger en stor andel av elevmassen i kommunene Time og Klepp på Jæren yrkesfag når de skal over i videregående skole.

– Derfor ble det naturlig for den nye skolen å legge til rette for arbeidslivstrening. I idéfasen ble det fort klart at 1. etasje skulle bygges som en yrkesfaglig videregående skole, forteller rektor Eirik Jåtten.

### Vedlikeholder ventilasjonen

I første etasje er det velutstyrte verksteder for metall- og mekaniske fag, bygg- og trefag, stor-kjøkken og restaurant.

– Tekniske rom er forstørret, slik at de kan brukes til undervisning i for eksempel byggdrift.

Elevene kan aktivt ta del i drift og vedlikehold av ulike systemer, som ventilasjonsanlegget, slik at undervisningen blir praksisnær, sier Jåtten.

Skolen satser også på praktiskorienterte fag og har skikkelige rom til sløyd, keramikk, tegning og tekstil. I tillegg er det skaperverksted med ulike typer maskiner og produksjonsutstyr, eget rom for spill og en stor sal til dans og drama.

– Ideen bak vår modell er å motvirke motivasjonsfall, understreker Jåtten.

Elevene kommer fra fire ulike barneskoler, to fra Klepp og to fra Time. De representerer et tverrsnitt av kommunene, fra by til områder preget av jordbruk.

– Mitt inntrykk er at flere av ungdommene er gode til det praktiske. Det som blir produsert i praktiske fag og kunst og håndverk, er av høy

### ● Vardheia ungdomsskole

Skolen er et resultat av samarbeid mellom kommunene Klepp og Time på Jæren. Den er plassert nord for Bryne sentrum.

Skolen åpnet høsten 2021, i første omgang for 180 elever. Elevtallet skal i løpet av to år økes til cirka 400. Elevene rekrutteres fra fire skoler i de to kommunene.

Skolen satser på praktisk og digital undervisning. I tillegg til arbeidslivsfag er det obligatorisk med spill i språk og samfunnsfag.

Bygget er miljøsertifisert Very good i BREEAM NOR. Bærekraft er en rød tråd i alt fra planlegging og oppføring av bygget, til skolens daglige drift.

kvalitet, forteller Eirik Jåtten.

Så vidt han vet, er Vardheia ungdomsskole den eneste i landet som er bygget og planlagt i tett samarbeid mellom to kommuner.

– Dersom det ligger godt til rette geografisk, tror jeg absolutt det kan være veien å gå, sier Jåtten.

### – Meningsløst uten kompetanse

Da de skulle rekruttere ansatte, søkte skolen etter lærere med mange års erfaring både fra videregående skoler og fra industri-, kjøkken- og restaurantfag.

– Vi kan ha så fine rom, maskiner og utstyr som vi vil, men uten kompetansen til dem som jobber her, blir det ganske meningsløst, sier Jåtten.

Utfordringen var å finne den riktige kombinasjonen av fag, kjønnsbalanse, alder og erfaring.

– For å kunne gi elevene et troverdig tilbud måtte lærerne ha både faglig og pedagogisk bakgrunn. Jeg var bekymret, men det gikk greit. Jeg tror mange var nysgjerrige på den nye skolen. Vi hentet blant annet inn en kokk med lærerutdanning og lærere med annen praktisk fagbakgrunn.

Lærerne er rekruttert fra ni forskjellige skoler fra Egersund i sør til Randaberg i nord, med en aldersspredning fra 24 til 58 år. Over nyttår starter prosessen med å rekruttere ytterligere 10–12 pedagoger. Fra og med høsten 2023 skal elevtallet stabiliseres på i underkant av 400.

### Dataspill som metode

Eirik Jåtten selv kom fra stillingen som rektor ved Revheim ungdomsskole i Stavanger, som tidlig satset på spill. Satsingen videreføres til Vardheia, med spillpedagog og eget rom for gaming.

– Spill er lystbetont og kan bidra til å skape engasjement. Erfaringene fra Revheim er positive, og de har spredt seg til flere skoler i nabokommunene. Jeg tror bruk av digitale spill i undervisningen har kommet for å bli, sier han.

Skolen legger opp til at alle grupper skal ha et spillbasert opplegg i løpet av året i språk og samfunnsfag.

– Gaming er vel neppe en kompetanse alle lærere har?

– Nei, det er sant. Vi må bygge stein på stein. Spillpedagogen hjelper til med planlegging og gjennomføring av undervisningen, slik at lærerne blir trygge. Erfaring fra andre skoler er at dette er en modell som fungerer. Lærere som aldri har spilt før, blir overrasket over mulighetene som ligger i læring gjennom spill, sier Jåtten.

Han har erfart at spill satt inn en pedagogisk ramme ofte skaper et større engasjement enn andre metoder.

– Forskning har dokumentert at spill som metode for læring kan ha en effekt, spesielt i språkfag. Spillrommet vil også benyttes til fritidstilbud på kveldstid. Da er det full rulle her

«Forskning har dokumentert at spill som metode for læring kan ha en effekt, spesielt i språkfag.»

Eirik Jåtten, rektor ved Vardheia ungdomsskole



På skolen er det eget rom for gaming. Rektor Eirik Jåtten tror bruk av digitale spill i undervisningen har kommet for å bli.

FOTO Marie von Krogh



Nora Bjelland (t.v.) og Linnea Larsen er i full gang på kjøkkenet og har laget tomatsuppe fra bunnen av. Snart er det lunsj. Suppen er en av mange retter på menyen.

FOTO Marie von Krogh

Et klokt grep er ifølge Jåtten organiseringen av rommene. Istedenfor klasserom er det fagrom. Matematikk foregår i realfagavdelingen, norsk i språkavdelingen.

– Faget preger rommet, og det tvinger elevene til å flytte på seg mange ganger i løpet av dagen. På en videregående skole er dette vanlig organisering, men sjelden i grunnskolen. Vi hadde noen innkjøringsproblemer med elever som ikke visste hvor de skulle være til enhver tid. Men de kom fort inn i det, sier Eirik Jåtten.

### Temadager for alle

– Vi vet at mange mister motivasjonen i ungdomsskolen. I tillegg til to timer arbeidslivsfag kan elevene våre velge ytterligere tre timer i uken med praktiske fag. Vi tror det kan forebygge noe.

Annenhver fredag er det fag- og temadag. Jåtten mener det er et viktig grep.

– Alle lærerne er på jobb, så det er nok av folk å ta av. Poenget er praktisk og variert undervisning, gjerne ut av huset. Vi bruker ressursene rundt oss: Garborgsenteret, Vitensenteret og naturen. Forrige fredag var temaet falske nyheter. Det ble satt ut et rykte i forkant. Vi hadde mye moro den dagen, forteller Jåtten.

Tilbakemeldingene er gode så langt, både fra elevene, foreldregruppen og de ansatte.

– Vi flyter nok ennå på at vi er nye. Så ser det ut som vi har gjort noen riktige valg, både når det gjelder det praktiske og hvordan vi har organisert dagene.

– Alt er nytt, både utstyr, elever og ansatte. Noen utfordringer har dere vel hatt?

– Et miljø bygges ikke på én dag. De fleste elevene er nye for hverandre. Vi har prioritert tid til å skape trygghet og et godt klassemiljø, med mange sosiale aktiviteter. Vi møter stadig på noe som må

håndteres. Personalet er løsningsorientert. Jeg er spent på hvordan det går når elevtallet øker. Det er noen utfordringer med å vokse, medgir rektoren.

### Pizza til lunsj

Kantinen drives av elever som har arbeidslivsfag og valgfaget Mat og helse. I dag er 16 elever i 8. klasse i full gang på kjøkkenet. Pizza, tomatsuppe og smoothies står på menyen.

– Vi har laget tomatsuppe fra bunnen av. Først finhakket vi hvitløk. Vi skulle hatt selleristang, men det hadde vi ikke. Så tok vi noen bokser med hakkete tomater, buljong og tomatpuré, forteller Nora Bjelland.

12 uker med kjøkken- og restaurantfag er snart over. Linnea og Nora ville helst fortsatt på kjøkkenet.

– Det blir gøy å begynne på noe nytt, men jeg er ikke fan av metallfag, sier Nora.

**Gausdal ungdomsskole**

# I brakkene får elevene testet håndlaget sitt

**Den gamle, gule bilen er uten skilter og full av høstløv. Den skal tiendeklassingene ved Gausdal ungdomsskole få prøve seg på.**

TEKST Marianne Ruud | [mr@utdanningsnytt.no](mailto:mr@utdanningsnytt.no)

**Passasjen rundt bilen** er smal, men stor nok til at elevene kan pusse felger, skifte dekk, lodde ledninger eller sjekke om ryggelysene fungerer.

Lærer Vegar Solbrå underviser i valgfaget praktisk håndverksfag, ett av ti valgfag elevene kan velge mellom i inneværende skoleår. Han låser opp døra til sidebygningen, som egentlig består av brakker.

– Det er ikke alle elever på ungdomstrinnet som møter i arbeidstøy og vernesko, sier Solbrå og peker på skoene til elevene.

Elevene Jørn Skarstad, Martin Bergseth Kolbu og Jonas Kiiveri er 15 år og går på 10. trinn. Dette er tre av elevene som har praktisk håndverksfag to timer i uka, et valgfag daværende kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H) fikk innført i 2019. Det å få holde på med noe praktisk i de to valgfagstimene betyr mye for trivselen på skolen, forteller elevene.

Inne på det lille verkstedet får elevene opplæring i sikkerhetsregler. De er like viktige som opplæringen i praktiske ferdigheter. For før elevene får krype inn under bilen for å skifte dekk, må de sjekke at jekken sitter. Så må det bygges opp under karosseriet, så ingen risikerer å skade seg.

– Har dere sjekket sikkerheten? spør Solbrå.

Elevene tar en runde rundt bilen, kontroller og nikker bekreftende. Så går de i gang med dekkskift. Solbrå har selv skaffet elevene den avskilte bilen som nå fungerer som læremiddel.

– Dette er ikke en bil som skal ut på veien igjen, så her er det lov å prøve og feile, sier han.

I tillegg til praktisk håndverksfag som valgfag har elevene to timer i uka med arbeidslivsfag.

– Vi liker å holde på med ting i verkstedet, sier Martin.

## Rask framgang

De tre elevene, som alle kan tenke seg et yrkesfag i videregående, trenger ikke mange instruksjoner fra læreren før de går i gang. De beveger seg kjapt rundt og henter riktig verktøy fra verktøykassa eller fra ett av verktøypanelene på veggen.

– Noe må de ha fått med seg, sier Solbrå spøkefullt.

Han er stolt av hvor selvstendige elevene er blitt bare i løpet av noen høstuger. Men så er han også en lærer som betyr mye for elevene sine. Det får vi klar beskjed om i det Solbrå tar en kjapp tur ut av døra, så elevene skal få snakke fritt.

I læreplanmålene for valgfaget står det at elev-

**Rektor Bjørn Lykstad** følger med når Linus Murland Hagen skjærer i metall. Linus liker å jobbe praktisk. På videregående er planen å begynne på idrettslinja.

FOTO Marianne Ruud



Elevene Jørn Skarstad og Jonas Kiiveri sjekker strømtilførselen.

FOTO Marianne Ruud





ene skal velge verktøy og begrunne valget. De skal også bruke og vedlikeholde verktøyet på en trygg måte, og de skal holde orden og oversikt i arbeidet og på arbeidsplassen. Det mestrer de godt.

– Kan dere lodde disse ledningene og så sjekke om det er strøm til ryggelysene? spør Solbrå.

Det loddet, kobles og sjekkes. Strømtilførsel kontrolleres, lampen lyser, og elevene smiler fornøyd.

– Det er fint å jobbe med fag et annet sted enn i klasserommet, sier Jonas.

### Kun en smakebit

Solbrå er realfagslærer og har tatt pedagogisk utdanning i voksen alder. På Gausdal ungdoms-

skole har han vært lærer siden 2015.

– Jeg har utdanning og praksis fra Forsvaret. Der drev jeg blant annet med vedlikehold av militære kjøretøy. Jeg er ikke mekaniker, men har skrudd på motorsykler og biler siden jeg var guttunge, så jeg sa ja til praktisk håndverksfag fordi jeg har interesse for det, sier Solbrå.

Han understreker at elevene kun skal lære seg å håndtere verktøy og utføre enkle praktiske arbeidsoppgaver. De skal ikke bli mekanikere, men får en forsmak på yrkesfag.

Elvene får også opplæring i førstehjelp. På spørsmål om hva de skal gjøre hvis de kommer først til et ulykkessted, kommer svaret raskt:

– Ringe 113, ta på gule vester, sikre ulykkesste-

det, gi førstehjelp.

Jørn, Martin og Jonas bor alle på gård og er vant til å jobbe praktisk og fysisk. Men foreldrenes biler har de måttet holde seg unna. Da gir den avskilte bilen på skoleverkstedet fin trening.

Det er ikke bare praktiske oppgaver som utføres i verkstedet. På et flippover-stativ i hjørnet av rommet er det spor av flere regnestykker. Dekkdimensjon og lufttrykk er tall som kan brukes.

– Kunne dere hatt flere teoretiske fag i verkstedet?

– Kanskje hvis vi hadde hatt større plass, sier Jonas.

Men de er mer usikre på om de ville fått med seg resten av klassen til å ha norsk, matematikk eller engelsk i verkstedet.

Elever fra ungdomstrinnet besøker programmet industri og teknologi på Lillehammer videregående skole, avdeling nord, på åpen dag. Under oppsyn og med verneutstyr får de lov å sveise på en liten hammer.

FOTO Geir Olsen

Mer må altså til for å skape en mer praktisk og variert skoledag for alle skolens elever, slik regjeringen håper på. Men Solbrå sier lærerne tar i bruk praktiske metoder i andre fag.

### Inspirert av Kristin Halvorsen

Rektor Bjørn Lykstad forteller at han hadde sans for tidligere kunnskapsminister Kristin Halvorsens (SV) idé om å gjøre ungdomsskolen mer praktisk og variert. Så da stortingsmeldingen «Motivasjon – mestring – muligheter» kom i 2011, satte han i gang. Men med nedgang i elevtallet skulle brakene bort.

– Jeg ringte kommuneledelsen og fikk positiv tilbakemelding på å beholde dem. Så gikk vi i gang med å innrede dem til verksteder. Med årene har vi fått på plass mer verktøy og utstyr, og vi er blitt mer erfarne. Men med begrenset plass og personale kan vi ikke ta imot 30 elever der, sier han.

Lykstad underviser selv i arbeidslivsfaget. Han har lærerutdanning og ingen yrkesfaglig bakgrunn, men er god i og interessert i å jobbe med de praktiske fagene, skryter kollegene.

Rektor låser opp porten til verkstedet og gjør seg klar til å ta imot elevene. Her inne finnes det maskiner, utstyr og verktøy som krever både kynighet i håndtering og kunnskap om sikkerhetsrutiner. Rutinene har elevene fått grundig innføring i.

– Kravene til helse, miljø og sikkerhet skal følges, selv om elevene er skolens ansvar og ikke i et arbeidsforhold, forklarer Lykstad.

### Olabil-produksjon

Denne formiddagen skal det bygges olabiler. De 15 elevene, både jenter og gutter, deler seg i tre grupper. Bjørn Lykstad går kjapt igjennom dagens arbeidsoppgaver. Tegninger er laget, arbeidet planlagt, og nå skal det freses, slipes og pusses. Elevene setter i gang og mens hip-hop-musikken lyder fra høyttalerne i hjørnet, holdes arbeidstempo og arbeidsglede oppe.

Skiftende regjeringer har forsøkt å gjøre ungdomsskolen mer praktisk, men ikke lykkes helt. Ifølge Elevundersøkelsen er fortsatt elevenes motivasjon dalende på ungdomstrinnet. Det var det Lykstad og lærerne ville gjøre noe med. Han ønsket reelle endringer, særlig for elever som har planer om å velge yrkesfag.

Rådgiver Aud Jorunn Hagesveen sier at rektor har vært en ildsjel fra første dag, og at de praktiske fagene neppe ville vært mulig å tilby i en hektisk skolehverdag, uten rektor som pådriver.

– Jeg har sett veldig tydelig gjennom disse årene hvor viktige de praktiske fagene er for elevens motivasjon og for skolemiljøet. For meg har det



«Må jeg ha en alvorlig samtale med en elev, står det i alle fall en full kopp med kakao på bordet.»

Bjørn Lykstad, rektor  
Gausdal ungdomsskole



«Jeg har sett veldig tydelig gjennom disse årene hvor viktige de praktiske fagene er for elevens motivasjon.»

Aud Jorunn Hagesveen,  
rådgiver Gausdal  
ungdomsskole



også blitt lettere å ha samtaler med elevene om hva de ønsker å velge videre. Det å få prøve seg på praktiske oppgaver gjør det litt lettere for noen 15- eller 16-åringer å ta et valg, sier hun.

### Tett kontakt med videregående skoler

Gausdal ungdomsskole har god kontakt med de videregående skolene i Innlandet og vet hva de kan tilby. Invitasjon til besøksdager i videregående med omvisning, samt to dager utprøving på valgte utdanningsprogram kan også hjelpe elever å finne ut av hva de har lyst til. Men tilbudet de videregående skolene har, er ikke alltid forutsigbart.

– Plutselig får vi beskjed om at et program elever har tenkt å velge, står i fare for å bli nedlagt grunnet budsjettkutt. Da må eleven enten velge noe annet eller kanskje flytte hjemmefra, sier rådgiver Aud Jorunn Hagesveen.



Rektor Lykstad er opptatt av at skolen må ha budsjettmidler til å opprettholde et bredt spekter av tilbud.

– Grunnskolen er blitt for teoretisk for mange elever. Vi ville endre på det da vi bestemte oss for å tilby arbeidslivsfaget i 2011. Erfaringene så langt er veldig gode. Vi merker at to timer i uka med praktiske oppgaver i verkstedet motiverer elevene. Det smitter også over på andre fag.

I tillegg blir elever bedre forberedt til videregående opplæring. Rektor mener praktiske fag og ferdigheter kan være nyttig å tilegne seg for flere enn dem som vil bli fagarbeidere.

– Olabilene og trebenkene elevene har laget, har vekket nysgjerrigheten til elever og foreldre. Dermed har arbeidslivsfaget fått elever som er interessert i yrkesfag og studieforberedende, sier Aud Jorunn Hagesveen.

Arbeidslivsfag er dermed blitt noe mer enn et sted å være for elever som sliter med teoretiske fag. Det er heller ikke et oppsamlingssted for elever med atferdsproblemer. Hagesveen og Lykstad mener det er viktig for å lykkes.

– Må jeg ha en alvorlig samtale med en elev, står det i alle fall en full kopp med kakao på bordet. Jeg har alltid tenkt at det meste går bedre med omsorg og kjærlighet, sier Lykstad.

– Rektors holdning til elevene er en nøkkelfaktor for skolemiljøet her, sier Hagesveen.

### Matlaging

Arbeidslivsfag er også for elever som ikke vil på verksted. Noen har matlaging på skolekjøkkenet.

– Elever har mange talenter, og det er vårt ansvar å bidra til at de får mulighet til å bruke flere sider av seg selv. Vi har sett at de praktiske fagene

---

## ● Gausdal ungdomsskole

---

Gausdal ungdomsskole ligger i Innlandet fylke, 25 kilometer nordvest for Lillehammer. Dette er den eneste ungdomsskolen i Gausdal kommune, og elevene kommer fra tre forskjellige grunnskoler. Skolen har 194 elever fordelt på åtte klasser dette skoleåret.



1) Lærer Stein Dahl følger med når Mathias Kval Hagemoen får prøve seg ved dreiebenken under besøket på Lillehammer videregående skole. 2) Stian Kristoffer Brenden, på Lillehammer videregående. 3) Magnus Sørsveen (til venstre) og Martin Sønsthage skruer på motorsykkel mens de forteller ungdomsskoleelevene hva de gjør. 4) Elev

«Det er ikke sikkert jeg ville fortsatt på videregående hvis jeg ikke hadde fått muligheten til å ha noen timer praktiske fag på ungdomsskolen.»

Magnus Sørsveen

både gir læring og betyr noe for skolemiljøet, sier Lykstad.

Bjørn Lykstad mener fagfornyelsen gir rom og muligheter, men at det ikke kommer av seg selv.

– Vi har ingen ekstra budsjettmidler. Men i stedet for å tilsette assistenter har jeg brukt penger på å ruste opp verkstedene. Det har betydning for innholdet i arbeidslivsfaget og for praktisk håndverksfag. Her får elever litt andre mestringsarenaer. Det har fungert bra, sier han.

– Er dere bekymret for at elever skal skade seg?

– Vi tar selvsagt sikkerhet på alvor. Men av til er vi kanskje for overbeskyttende og viser ikke elevene nok tillit. Da jeg var guttunge, var jeg mye hos bestemor. Før jeg hadde lært meg å gå, satte hun meg på fillerya, ga meg en kniv og en pinne og lot meg få spikke. Selvsagt hendte det at jeg skar meg i fingeren. Da løftet hun meg opp, tok på meg en

plasterlapp, satte meg ned på fillerya igjen og lot meg få spikke videre, forteller han.

Lykstad har sett at elever på ungdomstrinnet kan langt mer enn de får vist fram i klasserommet.

– Får de god opplæring og trygge rammer rundt det de holder på med, bidrar de.

Rektor låser opp en dør i første etasje i hovedbygningen og viser fram de halvferdige kontorene som snart er pusset opp til helsesykepleier.

– Denne døren er blitt stengt av og tettet. Det fikset elevene, sier Lykstad og peker.

Her både mures, pusses, males og fikses det med god bistand fra rektor. Her utdannes både handyman og -kvinner.

### Skolebesøk på videregående

Det er åpen dag på Lillehammer videregående skole, avdeling nord.



Mathias Kval Hagemoen, Magnus Sørsveen, Martin Sønsthage og Aasmund Kval Hagemoen var elever ved Gausdal ungdomsskole forrige skoleår. Nå går de på 1. trinn Bror Semskar Volehagen bruker vinkelsliper på stålrør i arbeidet med å lage olabil i arbeidslivsfaget på Gausdal ungdomsskole. **ALLE FOTO** Geir Olsen

Lærer Stein Dahl viser noen av elevene fra Gausdal ungdomsskole rundt på skolens verksted.

Her finnes større og mer avanserte maskiner enn på ungdomsskolen, men Dahl er ikke redd for å la ungdomstrinnselevne få slippe til. Dahl er vant med å få elever fra Gausdal ungdomsskole, og han vet at de har oppøvd et godt håndlag allerede.

Derfor spør han om noen har lyst til å frese en gjenstand i metall. Elevene som er på åpen dag, går fram en etter en og får prøve seg.

Dahl passer på, litt på avstand, men han ser raskt at dette er elever han gjerne vil ha.

Ungdomstrinnselevne flokker seg også rundt en av motorsyklene inne på verkstedet. De føler seg hjemme her, og mange av dem tror de kommer til å søke seg hit til programmet industri og teknologi til neste skoleår.

Elevene får prøve seg på å lage ting i dag. Lærer Stein Dahl viser fram en liten hammer en elev har laget og sier det er populært å kunne ta med seg en liten ting hjem.

### Nytte av praktisk undervisning

I kantina treffer vi seks av elevene som gikk på Gausdal ungdomsskole forrige skoleår. Stian Kristoffer Brenden, Mathias Kval Hagemoen, Magnus Sørsveen, Aasmund Kval Hagemoen og Martin Sønsthage benker seg rundt bordet.

Denne formiddagen har de hatt besøk av tiendeklasseringer fra sin tidligere ungdomsskole på åpen dag. De har fortalt om skolehverdagen på videregående og vist fram hva de gjør i verkstedet.

– For oss har det vært veldig viktig å kunne gjøre noe praktisk mens vi gikk på ungdomstrinnet. Vi har alle hatt arbeidslivsfag med rektor på

brakka, forklarer Stian.

– Det er ikke sikkert jeg ville fortsatt på videregående hvis jeg ikke hadde fått muligheten til å ha noen timer praktiske fag på ungdomsskolen, sier Magnus.

Bortsett fra Stian, som går på programmet for bygg og anlegg, har alle de andre valgt industri og teknologi første året på videregående. Elevene har allerede begynt å tenke på valg av yrkeskarriere.

Stian har tenkt å ta fagbrev i et av bygg- og anleggsfagene, Mathias vil bli anleggsmaskinfører, Magnus vil bli lastebilmekaniker, Martin vil bli lastebilsjåfør, Johan vil bli lastebilsjåfør og Aasmund vil bli anleggsmaskinfører.

– Alle våre elever får læreplass hvis de ønsker det, møter opp og jobber med fagene, sier lærer Stein Dahl.



«Mange ser frem til det nye året for å starte på nytt med gamle vaner.»

Ukjent

## Kultur

### Nasjonalbiblioteket gir 12,5 millionar kroner til biblioteka

Nasjonalbiblioteket har fordelt 12,5 millionar kroner til 74 formidlingstiltak i norske folkebibliotek.

Rundt 85 prosent av dei innkomne søknadane har fått støtte, og nær to tredel av landets kommunar er omfatta av tildelingane. Støtta er eit viktig verkemiddel i Nasjonal bibliotekstrategi 2020–2023, ifølge ei pressemelding frå Nasjonalbiblioteket.

Biblioteka har utvikla seg til å bli sentrale møteplassar for debatt og kulturformidling i lokalsamfunna. No held vi fram med å styrke rolla deira som folkeopplysjarar ved å gi støtte til formidling, seier avdelingsdirektør ved Nasjonalbiblioteket, Svein Arne Tinnesand.

Midla skal bidra til at folkebiblioteka går aktivt ut og formidlar innhaldet sitt i lokalmiljøa, gjerne i samarbeid med andre aktørar, som til dømes



Rundt 85 prosent av dei innkomne søknadane om støtte til formidling i folkebiblioteka har fått støtte.

ARKIVFOTO TOM-EGIL JENSEN

institusjonar, foreiningar eller arbeidsplassar i kommunen. Mange har fått støtte til å styrke samarbeidet med skular og barnehagar.

## Forskning

### Hvordan få flere jenter inn på datastudier

For å skape kjønnsbalanse i datastudier har det vært viktig med offensive og kostbare tiltak over tid. Det viser forskere ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) i en nylig publisert artikkel.

Det viktigste tiltaket har vært å vise jenter at de er ønsket på datastudiene, sier førsteforfatter i studien, Vivian Anette Lagesen, professor i teknologi- og vitenskapsstudier ved NTNU.

I artikkelen, publisert i European Journal of Engineering Education, studerer Lagesen og medforfatterne virkningen av NTNUs satsing på å inkludere kvinner i data- og teknologistudier fra 1997 og til i dag. Konklusjonen er at satsningene har hatt en positiv effekt, men også at å skape kjønnsbalanse er ressurskrevende og kostbart.

Skal man lykkes i å skape et mangfoldig studiemiljø, må man ha en klar plan som støttes av midler, sier Lagesen. ©NTB

## Lærerutdanning

### 30 nye studieplasser lyses ut i Harstad

Universitetet i Tromsø Norges arktiske universitet (UiT) lyser ut 30 studieplasser i grunnskolelærerutdanning 1.–7. i Harstad, med opptak fra høsten.

Landsdelen har utfordringer med å rekruttere kvalifiserte lærere, særlig på de laveste skoletrinene. Dette er et konkret tiltak for å utdanne flere gode lærere og gi et forutsigbart og langsiktig tilbud i og for Nord-Norge, sier Kathrine Tveiterås, prorektor for utdanning ved UiT.

Utdanningen vil bygge på erfaringene fra Alta, med både fysiske og digitale samlinger, slik at flere kan utdanne seg der de bor. I samarbeid med kommunene Harstad, Senja og Narvik legges det opp til opptak ett sted av gangen, med oppstart i Harstad i 2022, og på Finnsnes i 2023 og i Narvik i 2024 hvis finansieringen går i orden. 30 studenter tas opp i året og går alle fem år der de blir tatt opp. Studietilbudet lyses ut i Harstad samtidig som det jobbes med å få på plass finansiering

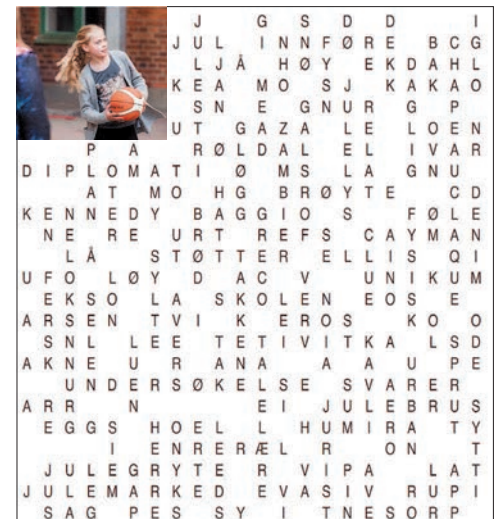


Universitetet i Tromsø i Harstad får 30 nye studie-plasser i lærerutdanninga fra høsten.

FOTO TOMAS ROLLAND/UIIT

til en permanent modell. Universitetsstyret har bevilget penger for å komme i gang. ©NTB

## Kryssordløsning i Utdanning nr 14



### Vinnarane

Vinnarane av kryssordet i Utdanning nr. 14/2021 er Turi-Mette Gutteberg, Rasta, og Kirsti Hoem White, Oppdal, som vil få kvar sin boksjeck på kr 500. Vi gratulerer!

## Australia



Lærarar og skuleleiarar i New South Wales gjorde det klart at dei venta meir enn berre takkseiingar då dei demonstrerte mot delstatsregjeringa i Sydney.

# Kranglar om lærarmangel

Frontane er steile i lønsoppgjeret for lærarane i New South Wales. Eit sentralt stridsspørsmål er kor alvorleg lærarmangelen eigentleg er.

TEKST Harald F. Wollebæk

Lærarorganisasjonen The Teachers Federation krev mellom 5 og 7,5 prosent lønsauke pluss to timar meir til planlegging, medan utdanningsdepartementet i delstaten New South Wales vil ikkje by dei meir enn andre tilsette: 2,5 prosent.

Mangelen på kvalifiserte lærarar var eit sentralt tema då meir enn 15 000 lærarar og skuleleiarar streika i eit døgn i protest mot lønstilbodet 7. desember. Ein av dei var Grant Shepherd, rektor ved ein ungdomsskule i gruvebyen Broken Hill.

– Det som ein gong var eit fullt skåp med lærarar ser ut til å vere tomt, sa han til avisa The Sydney Morning Herald.

Shepherd fortalde mellom anna at han måtte sette ein lærar som ikkje kunne noko om musikk til å undervise i faget. Han sa òg at skulen ikkje kunne nytte seg av ei ekstraløyving til tilsettingar i samband med covid-pandemien. Skulen søkte etter kroppøvlingslærar, men ingen var interessert i jobben.

The Teachers Federation argumenterer med at berre betre løns- og arbeidsvilkår kan sikre at profesjonen rekrutterer mange nok til å demme opp for lærarmangelen.

Utdanningsminister Sarah Mitchell (Australias nasjonale parti) meiner lærarorganisasjonen overdriv lærarmangelen. Ho nemner at regjeringa har ein plan som omfattar mellom anna verkemiddel som skal stimulere lærarar til å undervise i utkantane og eit «snøggspar» for personar i andre yrke som ønskjer å bli lærar.

## Ukraina

### Uvaksinert lærar får halde fram

Engelsklæraren Anna Polisjt-sjuk blei sagt opp fordi ho nekta å ta covid-vaksine. No har ein domstol i Sumy-fylket gjeve ho medhald, og ho får halde fram i jobben, melder den ukrainske nettavisen Suspilne. Retten gav ho støtte i at ei oppseiing på dette grunnlaget er i strid med menneskerettane og retten til arbeid. Ukraina er eitt av fleire land der regjeringa har innført vaksineplikt for tilsette i utdanningssektoren, men dersom dommen i denne rettssaka vert rettskraftig, kan det få følger for handhevinga av dette påbødet. Ifølgje nyhendebyrået Reuters var 29,2 prosent av det ukrainske folket rekna som fullvaksinerte 10. desember. 86,8 prosent av pedagogane var fullvaksinerte, synte tal frå utdanningsdepartementet i starten av desember.

## Webinar:

# Barnepalliasjon i barnehage og skole

15. februar 2022, kl. 14.00-16.00

Har du ansvar for, eller jobber direkte med, barn med livstruende eller livsbegrensende sykdom?

Dette webinaret setter fokus på betydningen de pedagogiske arenaene har i den tverrfaglige og helhetlige oppfølgingen av barn med omfattende hjelpebehov og deres familier.

- Hva er barnepalliasjon?
- Hva sier den nasjonal faglige retningslinjen?
- Hvilken betydning har barnepalliasjon for arbeidet i barnehage og skole?
- Hvordan få til et godt samarbeid med helsesektoren til barnets og familien beste?

Les mer på [levenaa.no](https://levenaa.no) og [frambu.no](https://frambu.no)





# Tjue år med fornuft

Fornufta skapte Utdanningsforbundet. Det var lite kjærleik mellom dei to lærarorganisasjonane som slo seg saman for tjue år sidan.

TEKST Kirsten Ropeid | [kr@utdanningsnytt.no](mailto:kr@utdanningsnytt.no)  
ILLUSTRASJON Egil Nyhus

– **Vi gjekk gjennom** Slottsparken på veg mellom møte i Lærarforbundet og Lærarlaget og sa at denne fusjonen går aldri. Fy fader så vanskeleg det var til tider, seier Helga Hjetland.

Alt var vanskeleg, skal vi tru Hjetland: struktur, lover, vedtekter, økonomi og politiske grunnlagsdokument. Ho hadde vore leiar i Norsk Lærarlag sidan 1995 da fusjonen skjedde, og ho leia Utdanningsforbundet frå 2002 til ut 2009.

Lærarane i ungdomsskolen er dei Hjetland meiner bør vere mest glade for at organisasjonane likevel fann saman.

– Før fusjonen var dei delt mellom Lærarlaget og Lærarforbundet. Saman i ein organisasjon har dei kunna presse utviklinga av utdanningspolitikken på dette trinnet og vist kva han har å seie, til dømes for fråfallet i skulen, seier Helga Hjetland.

## Barnehage for barn

Hjetland meiner dessutan at ein organisasjon med lærarar frå alle skoleslag har vore viktig for utviklinga fram mot ein barnehage for barn, ikkje primært som eit tiltak for foreldre eller likestilling.

– I barnehagen utviklar barna heile seg; kjenslemessig, kroppsleg, sosialt, motorisk og intellektuelt. I takt med dette har barnehagelærarane styrka sin posisjon. Det gler meg.

– Med «barnehageforliket» i 2003 sette politikarane aktivt fart på den private barnehagebygginga. Har det fått konsekvensar dei ikkje såg da?

– Dei sleppte laus ein industri der aktørane har vakse til store konsern. Det har vist seg å vere svært tvilsamt. At eit tidlegare barneombod går ut og forsvarar desse konserna med svært sterke ordelag, er ikkje til å tru, seier Hjetland, og viser til avtroppande administrerende direktør i Private barnehagers landsforbund, Anne Lindboe.

## – Heilt skeivt for seksåringane

Skoledagen for dei yngste elevane er kanskje det som har skuffa ho mest i utviklinga av utdanningspolitikken.

– Vi har svikta dei yngste skolebarna. Skolen for

## Fakta

På stiftingskongressen 2. oktober 2001 vedtok Norsk Lærarlag og Lærarforbundet å slå seg saman til Utdanningsforbundet. Den nye organisasjonen starta arbeidet sitt 1. januar 2002.

Utdanningsforbundet hadde ved starten rundt 131.000 medlemmar; 92.000 frå Norsk Lærarlag og 39.000 frå Lærarforbundet. I dag er medlems-talet over 180.000. Utdanningsforbundet er det største forbundet i hovudorganisasjonen Unio.

Steffen Handal har vore forbundsleiar sidan 1. januar 2016. Forgjengarane hans er Helga Hjetland (2002-2009), Mimi Bjerkestrand (2010-2012) og Ragnhild Lied (2013-2015).



«I dag er eg stolt av organisasjonen eg fekk vere fødselshjelpar for.»

Helga Hjetland,  
leiar i Utdanningsforbundet 2002–09

dei minste vart langt frå det beste frå skoletradisjonen og det beste frå barnehagetradisjonen, slik lovnadene var i 1997.

– *Kvifor klarte ikkje ein samla lærarstand å bremse?*

– Ansvar for dette ligg heilt og fullt på dåverande utdanningsminister Kristin Clemet. Dei første internasjonale skoletestane viste at kunnskapen til norske elevar var heilt gjennomsnittleg. Samanlikna med andre land var norsk skole god, men ikkje framifrå. Men Clemet skapte ei kriseforståing heilt ute av dimensjonar. Dermed starta eit race med meir og meir smal og teoretisk undervisning også for dei yngste, seier ho.

## Ny forhandlingsmotpart

Den nye organisasjonen var berre to år gammal da same statsråd Clemet melde at lærarane skulle ha kommunane med KS, ikkje staten, som forhandlingsmotpart i tarifforhandlingane.

– I ettertid kan vi sjå overføringa som ein del av nedbygginga av staten som arbeidsgivar. Televerket og Postverket vart outsourca. Men kommunalisering av lærarane var òg sterkt ønskt av KS og leiaren Halvdan Skard frå Arbeidarpartiet, seier Hjetland.

– Under landsmøtet i Arbeidarpartiet i 2002 ringde nestleiareren Hill Marta Solberg ein søndagsmorgon og sa det ville kome framlegg om å programfeste at lærarane skulle kommunaliserast. Saman med Trond Giske og Jens Stoltenberg fekk ho endra litt på framlegget, men det vart vedteke. Og med det hadde Clemet den ryggdekkinga ho trong, konstaterer Helga Hjetland.

Så i 2003 fekk Hjetland ein telefon frå Kristin Clemet rett før statsråden skulle i regjeringsskonferanse. Bodskapen var at arbeidsgivaransvaret for lærarane ville bli flytta til KS. Overgangsdatoen vart 1. mai 2004. Så braka det laus med meklingsløysingar og streikar mot KS i det eine tariffoppgjeret etter det andre.

– *Kvifor er det viktig om offentleg tilsette har den eine eller den andre offentlege instansen som forhandlingsmotpart?*



– KS viste seg lite førebudde på å ta over ansvaret. Det var vanskeleg å anerkjenne skoleverket sin eigenart og ha respekt for dei ordningane vi hadde for lønssystem og arbeidstid.

### Tenners gnissel og fødselsrier

– Var UDF eit fornuftsekteskap mellom to som måtte setje til havs utan å ha livbåten «Ekte Kjørleik» om bord?

– «Forlovingstida» var tenners gnissel og motsetnader mellom medlemsgrupper. Som den største organisasjonen måtte vi frå Norsk Lærarlag forstå at vi ikkje kunne «setje oss» på Lærarforbundet. Partane var likeverdige. Vi skulle skape noko nytt og viktig. Men det skapte sjølvsagt uro og motvilje frå dei som var redde for tillitsverva sine, eller tilsette som var redde for jobbane. Vi hadde flinke rådgivarar i sekretariata, og både Anders Folkestad og eg visste at dette måtte vi få til. Og det gjorde vi. Vi endra organisasjonslandskapet i Noreg. I dag er eg stolt av organisasjonen eg fekk vere fødselshjelpar for.

– Du ser deg som fødselshjelpar, ikkje fødande?

– Det kom vel nokre rier òg, det gjorde nok det.

### Clemet avviser kritikken

I ein kommentar til kritikken frå Hjetland minner dåverande utdanningsminister Kristin Clemet (H) om at det har vore sju stortingsval sidan seksårin-gane starta i skolen, og at det difor ikkje er rart at Reform 97 ikkje er følgd opp på alle område.

– Eg tar sjølvsagt ansvar for politikken i mi tid som minister, men Hjetland si skildring av det som skjedde, er heilt ute av proposjonar, seier ho.

Clemet peikar på at med fleirtal i Stortinget vart timetalet utvida, og lese- og skriveopplæring starta i første klasse.

– Reforma Kunnskapsløftet hadde meir omfattande forskingsbakgrunn enn nokon tidlegare skolereform, og PISA-undersøkingane var berre ein del av dette. Utdanningsforbundet slutta opp om stortingsmeldinga som låg til grunn for reforma, seier Clemet.



# Samanslåing skulle stoppe

Ved lønnsoppgjeret i 1998 streika Lærarforbundet, medan Lærarlaget jubla. Det overtydde Anders Folkestad om at organisasjonane måtte slå seg saman.

– Var ikkje splittinga eit prov på at dei var for ulike til å bli eitt?

– Nei. Dette synte tydeleg at motparten kunne drive splitt og hersk med den delte lærargruppa. Vi kunne ikkje la det skje igjen, seier Anders Folkestad, dåverande leiar i Lærarforbundet.

Men han strekar under at dette var eit teikn på usemja mellom organisasjonane, ikkje minst om løn.

– Dette var 1990-talet, med solidaritetsalternativet og lågt lønnsprofil. For oss i Lærarforbundet var det naudsynt å rive Lærarlaget vekk frå LO og lågt lønns politikken. Men eg såg for meg at klarte vi det, ville vi kunne skape noko nytt som ville gi meir makt til alle lærargrupper, i forhandlingar med ein vanskeleg motpart, seier Anders Folkestad.

I januar 2002 vart han leiar for den nyskipa hovudorganisasjonen Utdanningsgruppenes Hovedorganisasjon (UHO), som i 2005 vart utvida og endra namn til Unio. Folkestad var Unio-leiar fram til slutten av 2015.

### Stort tap i vidaregåande

På eitt område er likevel ikkje slagkrafta slik han hadde sett for seg:

– Vi gjekk inn i Utdanningsforbundet med tilnærma alle lektorane i vidaregåande skole. I dag har det nye Lektorlaget rundt 8500 medlemmer. Det er eit stort tap for Utdanningsforbundet. Forbundet må bli meir offensivt for å ta vare på lektorane og vidaregåande skole. Samstundes neglisjerer politikarane det faglege innhaldet i studiespesialisering i vidaregåande, meiner han.

### Slost om ungdomsskolelærarane

Men det var situasjonen i ungdomsskolen som i særleg grad fekk Anders Folkestad til å overtyde seg sjølv om at lærarorganisasjonane måtte slå seg saman.

– Lærarforbundet hadde klar majoritet i vidaregåande, Norsk Lærarlag i barnehagen og grunnskolen. Og så slost vi om ungdomssteg. Fram mot landsmøtet i Lærarforbundet i 1995 tenkte eg mykje på at slik kunne det ikkje vere. Ungdoms-



På stiftingskongressen i Oslo 2. oktober 2001 vedtok utsendingar frå Norsk Lærarlag og Lærarforbundet å slå dei to organisasjonane saman og skipe Utdanningsforbundet.

FOTO ERIK M. SUNDT

# Var brud i eit fornuftsekteskap

– Utdanningsforbundet var ikkje eit kjærleiksekteskap. Til slutt vart eg lei av dei endelausa diskusjonane, seier Inger Marie Bærug.

**Sjølvs tilte ho** i brurekjole på stiftingsmøtet i Utdanningsforbundet Nordland i 2002. Da personifiserte ho Lærarforbundet og leikte bryllaup med nestleiarane i Norsk Lærarlag Nordland, Torgeir Pettersen.

Brura fortalde brurefolket om sin bakgrunn, blant anna om storfin stil og høg cognac-føring under stiftinga av Realistene og filologenes forening i Trondheim i 1892. Da avbrøt brudgommen si brur og konstaterte at i 1892 sat den nystifta lærarforeininga med knepte hender og song andelegesongar.

– Men Lærarforbundet var ein ung organisasjon i 2002, skapt i erkjenning av at det var strategisk lurt med universitetsutdanna lærarar og yrkesfaglærarar i ein organisasjon. Men det var lite eller inga samkjensle mellom medlemsgruppene. Så da eg takka nei til å danse med ein yrkesfaglærar på ein lærarfest fordi han var svært full, fekk eg litt av ei lekse om hovne og skittviktige akademikarar, hugsar ho.

## Fag versus pedagogikk

– Korleis prega motsetnadane i Utdanningsforbundet arbeidet i fylkeslaget dei første åra?

– Framfor alt med endelausa diskusjonar om tilhøve mellom fagkunnskap og pedagogikk. Vi frå universitetet sa «fag, fag» og dei frå høgskolane sa «pedagogikk, pedagogikk». At eg sjølv utdanna meg på universitetet og ikkje på ein lærarskole, kom mykje av at eg ikkje ville spele piano eller ha sløyd. Eg ville ikkje risikere å måtte undervise i noko eg visste eg ikkje kunne bli god i, seier Inger Marie Bærug.

Ho ser at eit fylke som Nordland treng allsidige lærarar, og at tilhøvet mellom fagkunnskap og pedagogikk kan gi viktige debattar.

– Men dei evige diskusjonane i fylkesstyret bringa lite nytt, dei berre gjekk og gjekk. Til slutt var eg drita lei. Så etter kvart passa eg munnen



Inger Marie Bærug var fylkesstyremedlem i Utdanningsforbundet Nordland og hovudtillitsvald for vidaregåande opplæring. Biletet er teke under Utdanningsforbundet sitt landsmøte på Lillehammer i 2009.

FOTO TOM-EGIL JENSEN

min for ikkje å seie noko som kunne tirre opp enda ein runde, seier Inger Marie Bærug.

## Respekt for leiken

– I åra etter stiftinga slost barnehagelærarane mot språkkartlegging og ei språklæring mange meinte bygde på eit smalt og instrumentelt språksyn. Dei fekk ikkje hjelp frå fagforeiningskameratar med lang akademisk utdanning nettopp i språk. Er det eit døme på at Utdanningsforbundet ikkje klarte å ta i bruk den samla kompetansen til medlemmane?

– Vi hadde dei debattane i fylkesstyret i Nordland, og det med god tverrfagleg deltaking av akademikarar med språkbakgrunn og barnehagelærarar. Men kor vart dei av? Å bringe slike debattar vidare opp eller rundt i organisasjonen, var ikkje lett, seier ho og held fram:

– Debattane om barnehagen var dei som lærte meg mest nytt. Eg lærte kva leik har å seie for liv og læring hos dei minste, og at vi må ha høg respekt for leiken. Den lærdomen har styrka erkjenninga av at elevane treng at vi tar ulike grep i undervisninga ut frå kvar dei er i livet.

# splitt og hersk

skulen trong eit lyft. Det måtte lærarane stå saman om. Da kunne vi ikkje slåst, seier han.

– Har det lukkast?

– Til ein viss grad. Litt for mange tar for gitt at alt går greitt i ungdomsskolen. Men ti år i grunnskolen er lenge. Vi må erkjenne at dei unge kan gå lei når alt går i ein repeterande syklus. Difor er eg glad for framlegga om ein meir praktisk ungdomsskole. Skolen må gi plass til ulike evner. Ingen er anten teoretisk eller praktisk. Sjølv er eg kanskje mest teoretisk, men svært glad i skiftetøkkel, sag og øks.

## – Tjue år gammal visjon er ikkje mislukka

**I valkampen i fjor lova Høgre ei styrking av ungdomsskolen, slik Utdanningsforbundet òg tok til orde for då det vart skipa.**

– Eit lyft for ungdomsskolen var ein av visjonane for det nystifta Utdanningsforbundet. Er Høgre sitt utspel tjue år etter eit teikn på at denne ambisjonen ikkje er innfridd?

– Nei. Erkjenninga av at ungdomsskolen treng eit lyft, er korkje ny eller politisk kontroversiell,

seier Jan Tore Sanner.

Han var kunnskapsminister frå 2018 til 2020 og sit nå i utdanningskomiteen på Stortinget.

– Vi skaper ikkje ein god skole i ein stor reform som skal endre alt. Det trengst kontinuerlege endringar over lengre tid. Ei viktig utfordring er at skolemotivasjonen fell gjennom ungdomsskolen. Ein konsekvens av det er høgt frávær. Dei nye læreplanane i Kunnskapsløftet er tiltak for å

møte dette. Det er brei politisk semje om at ein meir praktisk ungdomsskole er viktig for å møte problema, seier Sanner.

Han ønskjer Utdanningsforbundet til lukke med 20 år:

– Det har vore ei glede å samarbeide med Utdanningsforbundet, både i posisjon og i opposisjon. Det er blitt ein slagkraftig og god organisasjon, konkluderer Jan Tore Sanner.



## Elever tester virtuell virkelighet

# Ser verden gjennom nye briller

Elever fra 3. trinn ved Thora Storm videregående skole tester ut arbeidsoppgaver i et virtuelt rom.

TEKST OG FOTO Helene Mariussen

### VR-teknologi

VR står for «virtual reality», eller «virtuell virkelighet» på norsk.

Teknologien gir brukeren en illusjon av å være i et annet rom hvor man kan interagere og gjøre ulike ting.

VR tas i bruk i alt fra spill, underholdning og utdanning. For å entre det virtuelle rommet bruker man briller og kontrollere.

Oversiktsrapport om evalueringer: [immersivelrn.org/the-state-of-xr-and-immersive-learning/](https://immersivelrn.org/the-state-of-xr-and-immersive-learning/)

I AR, «augmented reality», utvidet virkelighet, legges digitalt tilleggsinnhold oppå et bilde.

– **Hvem vil prøve først?** spør professor Ekaterina Prasolova-Førland og legger fram et par VR-briller.

Ti elever fra 3. trinn ved Thora Storm videregående skole er nettopp kommet inn døra på Norges teknisk-naturfaglige universitet (NTNU) i Trondheim. De utdanner seg til tannhelsesekretærer.

– Jeg kan prøve, sier Johanna Tverdal (20) og tar imot briller og kontrollere.

– Hensikten er å se hvordan yrket deres blir i praksis og om applikasjonen er brukervennlig, sier Prasolova-Førland til elevene.

Hun håper at VR-briller kan integreres mer i skoleundervisning.

### Dra til Mars eller havets bunn

– VR kan brukes til læring og trening i alle områder, forteller Prasolova-Førland engasjert.

Hun leder forskningsgruppen IMTEL (Innovative Immersive Technologies for Learning) og VR-labben på NTNU Dragvoll, hvor det forskes på hvordan VR- og AR-teknologi kan brukes til læring. De jobber med flere applikasjoner til bruk i blant annet grunnskoler, universiteter og Nav.

– Første steg er å sjekke dagens arbeidsoppgaver på det virtuelle nettbrettet, forklarer Prasolova-Førland for elevene.

Elevene er på besøk for å teste en karriereveileder. Prasolova-Førland og hennes forskningsgruppe utvikler i samarbeid med Nav. Den skal gi unge arbeidssøkere og ungdomsskoleelever mulighet til å prøve ulike yrker før de bestemmer seg for hva de vil satse på.

Johanna Tverdal, nå iført briller og kontrollere, snur på hodet, løfter armene og trykker på en knapp for å åpne en virtuell dør. Hun er nå på et tannlegekontor og må finne datamaskinen.

– Hvert rom inneholder en arbeidsoppgave. Den neste oppgaven er å gå inn på lageret for å bestille varer, sier Prasolova-Førland.

Tverdal stopper opp: – Oi, nå ble alt helt svart.

– Ups! Ja, dette er fortsatt en prototyp, ler en av datastudentene som veileder elevene i VR.

### Erfaringsbasert læring

Prasolova-Førland ser et stort potensial for VR-teknologi i skolen: – Teknologien kan gi mange muligheter man ikke får med tradisjonell undervisning. Man kan dra på klassetur til Australia, til månen, Mars eller havets bunn.

Sammen med flere fagmiljøer har labben utviklet virtuelle læringsmiljøer for å lære matematikk, historie og språk. Også studenter i nevrovitenskap ved Kavli-instituttet ved NTNU har brukt AR-briller for å øve på hjernedisseksjon.

– Vi jobber også med en app som skal visualisere klimaendringer i Trondheim og hvordan dine valg påvirker byen. Håpet er å lansere det for skoleelever over nyttår. Vi har fra før en VR-app der man løper gjennom Bakklandet og må skyte biler og CO<sub>2</sub>-molekyler for å redde byen fra oversvømmelse. Den ble brukt i undervisning ved NTNU.

Prasolova-Førland mener det mest essensielle VR kan gi, er erfaringsbasert læring.

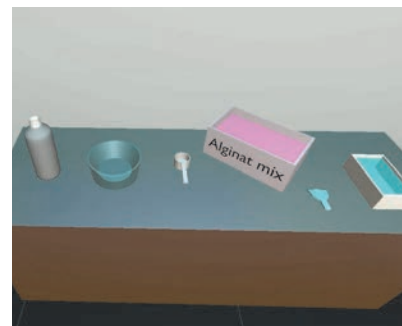
– Med VR kan man trene på ting som kanskje er for vanskelig, risikabelt eller for dyrt i virke-

Johanna Tverdal var den første som fikk prøve VR-brillene.



Ekaterina Prasolova-Førland, professor ved Norges teknisk-naturfaglige universitet.

FOTO NTNU



En tredimensjonal, interaktiv verden åpner seg for elevene som studerer til tannhelsesekretær ved Thora Storm videregående skole. Det skjer via briller og konsoll koblet til en datamaskin.



ligheten, som å blande kjemikalier eller trene på hjernedisseksjon.

- Er læringseffekten av VR-briller evaluert?
- Det finnes massevis av studier om bruk av VR/AR for læring og trening på skoler, universiteter og i organisasjoner. Ofte finner man at bruken fører til større engasjement, sier Prasolova-Førland.

### Kan gi god innføring i arbeidsoppgaver

Etter at en liten bug i systemet er ordnet opp i, prøver flere elever brillene.

- Disse kan teleportere deg rundt. Du bruker laseren til å hente ting eller åpne dører, blir elevene forklart.

Elevene går inn på tannlegekontorene, legger lagervarer i hylla og blander miksturer for å ta avtrykk av tennene. En elev påpeker at det virtuelle rommet ser realistisk ut, en annen at det burde være lettere å helle vann fra en flaske for å blande mikstur.

- Jeg tror dette er framtida. Gi det noen år, så blir dette kanskje implementert i undervisningen, sier

lærer ved Thora Storm, Sissel Sandvik Ohm, som har fulgt elevene til labben.

Hun påpeker at personlige møter og kommunikasjon med pasienter er viktig for tannhelsesekretærer, noe som kanskje burde implementeres i VR-universet.

- Men VR kan gi en god innføring i arbeidsoppgaver og gjøre undervisningen mer spennende.

### – Tryggere å trene i VR først

– Det er jo lærerikt, sier Johanna Tverdal, som var først ute i å teste det kunstige tannlegekontoret.

- Kunne slike oppgaver vært brukt på skolen?
- Ja. Ikke alle skoler har klinikk i klasserommet. Da kan VR være nyttig, sier Diana Bostad (18).

Oppgavene de prøvde i dag, baserer seg på klinikken de selv har på skolen.

- Jeg tror dette hadde vært nyttig for elever på videregående trinn 1 (vg1) og vg2. Man kan bli tryggere ved å gjøre oppgavene i VR først og så på ordentlige pasienter senere, sier Bostad.

- Er man usikker på hvilken linje man vil

velge, kan man få litt innblikk, er jentene enige om.

### – Supplement

Professor Prasolova-Førland mener at VR-teknologi kan gi bedre motivasjon og konsentrasjon.

- En studie om VR i matematikkundervisning viste at særlig gutter ble mer konsentrert. Med VR-briller kan man ikke sjekke mobilen eller bli distrauert av andre ting, sier hun.

Hun håper virtuelle og fysiske læringsmiljøer kan utfylle hverandre.

- Jeg mener ikke man skal bruke VR til alt. Man skal heller ikke bruke teknologien alene. Det bør være et supplement til ordinær undervisning, sier Prasolova-Førland.

– Hvordan er miljøaspektet ved teknologien; hvor ofte må brillene skiftes ut?

- Det kommer stadig ny teknologi slik at vi pleier å skifte ut VR/AR briller etter to-tre år, omtrent som mobiltelefoner, svarer professoren.

>

# Tror VR kan erstatte noe av teorien

Geir Ketil Ulriksen testet VR-briller på elever som utdannet seg til å bli bilmekanikere. Han mener VR kan erstatte noe av den teoretiske undervisningen.

En som har tatt i bruk VR-teknologi i undervisningen, er lærer Geir Ketil Ulriksen. Han underviser i faget teknologi og industri på Charlottenlund videregående skole i Trondheim.

I 2019 deltok han på et seminar hos Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU). Her ble han introdusert for VR-briller som læringsgrep i norskfaget. Kunne dette grepet også brukes i yrkesfagene?

Til slutt fikk han og tre medstudenter mulighet til å utvikle et undervisningsopplegg for elever som ville bli bilmekanikere. Det resulterte i en bacheloroppgave i 2020.

– Bacheloroppgaven gikk ut på å bruke ny teknologi og nye metoder for å lage undervisningsopplegg, sier han

## Skiftet bremses virtuell

Sammen med Nardo bil og datastudenter ved NTNU utviklet de en app hvor én av oppgavene var å sjekke bilbremses.

– Tanken var at VR-briller kunne erstatte noe av den teoretiske undervisningen, sier Ulriksen.

Elevene utførte en bremseprøve på biler, som om de skulle tatt en EU-kontroll. Bremses sjekkes gjennom et spesielt apparat, som ble laget i VR-versjon.

– Oppdaget man feil, ble bilen flyttet til en bukt hvor man hadde mulighet til å skifte bremseklossene virtuell, og man kunne vri seg 360 grader rundt i verkstedet og hente ting.

Sammen med øvelsen var det lagt inn en film-snutt som viste de ulike arbeidsoppgavene. Etter øvelsen skulle elevene koble det de nettopp hadde lært, til lærerplanen. Noen ble overrasket over at de nettopp hadde lært fysikk.

## Vil gi elevene bedre grunnkompetanse

– Vi konkluderte med at elevene oppnådde læringseffekt av VR-undervisningen og at det hevet grunnkompetansen deres.

Mange sa også at det var artig og spennende.

– En elev med ADHD var veldig stolt av å få til det praktiske arbeidet. En annen påpekte at de fikk



Geir Ketil Ulriksen  
lærer i teknologi og  
industri ved Charlotten-  
lund videregående skole i  
Trondheim.

FOTO PRIVAT

jobbe med moderne biler i VR. Vanligvis skrudde de bare på gamle biler fra 1990-tallet.

Noen elever var likevel skeptiske. Kunne VR-undervisningen erstatte det fysiske arbeidet de likte så godt?

– Det var aldri tanken. I stedet for tavleundervisning og teori, er håpet at faget kan bli mer praktisk, sier Ulriksen.

– Vår ambisjon var å gi elevene mer kunnskap før de faktisk begynte med det fysiske arbeidet. Å bygge opp en grunnkompetanse på denne måten kan redusere feil, fordi elevene starter på et høyere nivå.

## Kan søke om tilskudd

Ulriksen vil gjerne benytte VR-briller i undervisningen på sin nåværende arbeidsplass, men prislappen bremses.

Nå vil han søke om støtte hos Utdanningsdirektoratet til VR-teknologi.

– De tilbyr et tilskudd til yrkesfaglige utdanningsprogram, kombinert med at de skal forske på om tilskuddet fører til en endring i fylkeskommunens investeringer.

Blir søknaden om tilskuddet, som ifølge Udir.no er et engangsstipend, innvilget, må skolen betale 30 prosent av utgiftene.

Sammen med Nardo bil og datastudenter ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) utviklet Geir Ketil Ulriksen en app hvor én av oppgavene var å sjekke bilbremses.

# Nå ut til våre lesere

Annonserer du i våre blader og digitale kanaler treffer du skoleledere, lærere, styrere i barnehage og barnehagelærere, rådgivere, spesialpedagoger og andre ansatte i utdanningssektoren.

## ANNONSEKONTAKT:

Mona Jørgensrud  
E-post: [mj@hsmedia.no](mailto:mj@hsmedia.no)  
Mobil: 911 73 473

Foto: AdobeStock

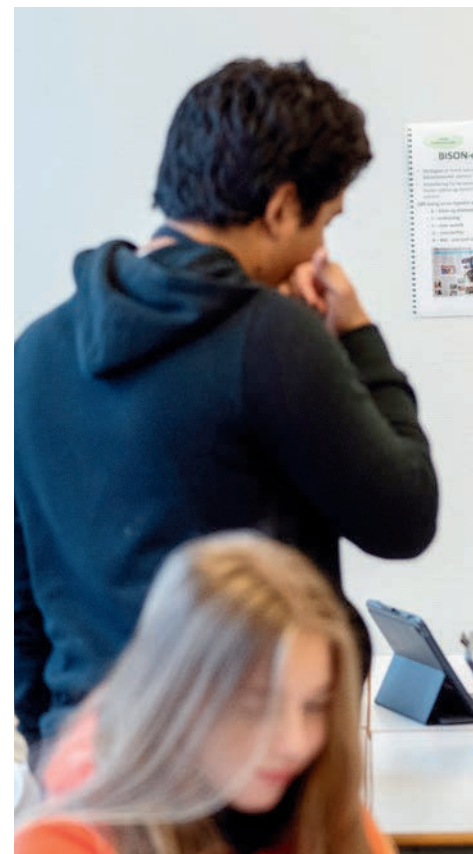
Se medieplanen  
for 2022:



UTDANNINGS  
FORBUNDET



Anja Pedersen og Kristian Mora går gjennom planen før engelsktime i klasse 9D. Som et ledd i skolens kollegaveiledning skal Pedersen observere Mora.



# Undervisning med kolle

I klasse 9 D på Bryne ungdomsskole observerer Anja Pedersen kollega Kristian Mora. Kollegaveiledning ble innført ved skolen i høst.

TEKST Guro Waksvik FOTO Marie von Krogh

**Klasse 9 D** på Bryne ungdomsskole i Time kommune i Rogaland skal ha engelsk denne mandagsmorgen. Kristian Mora og kollega Anja Pedersen kommer inn i klasserommet. Praten går, det tar tid, så blir det stille.

– God morgen. I dag er det kollegaveiledning igjen, og Anja skal være sammen med oss. Hun skal følge med og se hvordan timen fungerer, sier Mora og fortsetter:

– I dag skal vi fortsette med gruppearbeidet «Sell a planet». Lag et opplegg som gjør at vi får lyst til å besøke planeten, sier Mora.

22 ungdommer går i gang. Litt etter litt stiger støynivået. Kristian Mora klapper tre ganger i hendene, elevene gjør det samme. Han får oppmerksomhet, og det blir ro.

Observasjonen er et ledd i kollegaveiledningen. På forhånd har Mora og Pedersen gått gjennom

opplegget for timen og blitt enige om hva hun spesielt skal se etter. Pedersen observerer og noterer. Mora underviser og veileder i gruppene.

## Ønsket refleksjon over praksis

– I forbindelse med medarbeidersamtaler i fjor nevnte flere at de ønsket evaluering av og refleksjon rundt undervisningen. Vi har alltid hatt aktive faggrupper og jobbet mye med planlegging av undervisning, men de mente vi manglet muligheten til å diskutere praksis. Vi vet at å jobbe med praksis fungerer godt, forteller rektor Elsa Djuve Jerstad.

Det er 47 lærere ved Bryne ungdomsskole. Rektor forteller at de brukte lang tid til å forberede et opplegg tilpasset skolen. De leste artikler og forskningsrapporter og var i prosesser med tillitsvalgt og kollegiet om medbestemmelse.



Elevene er i gang med gruppearbeid. Bjørnar har et innspill, og rekker opp hånda. Anja Pedersen følger med og noterer mens Kristian Mora underviser.

## ● Kollegaveiledning

- Metode for å utvikle kompetanse gjennom refleksjon over praksis, i grupper eller én-til-én.
- Ved Bryne ungdomsskole foregår kollegaveiledningen via observasjon og refleksjon.
- Lærere på samme trinn og med samme fagkrets jobber i team på to eller tre. Det settes av tid til å planlegge opplegget før observasjonen, og refleksjon og samtale etterpå.
- Ordningen begynte høsten 2021 og skal evalueres i januar 2022. Målet er å finne et opplegg som fungerer slik at ordningen blir permanent.

# gablikk

– Vi laget rutiner for hva kollegaveiledning på Bryne ungdomsskole skal være, og hvor mye tid vi skulle bruke. Lærere er alltid presset på tid. Vi laget forslag til skjema for veiledning, forteller Jerstad.

To eller tre lærere er satt sammen i team. De planlegger undervisning sammen, observerer hverandre og gir tilbakemeldinger etterpå.

– Vi i administrasjonen brukte tid på å sette sammen teamene. Det optimale er at lærerne underviser i samme fag, eller tilnærmet like fag. Vi vet at lærere er flinke til å ta hensyn til hverandre, men ikke alltid like flinke til å være konkrete og gå rett på sak. Kjemien må stemme, sier Jerstad.

Kristin Hovin Thorsen er tillitsvalgt og har deltatt aktivt i prosessen med blant annet medbestemmelse og tidsbruk.

– Min rolle som tillitsvalgt er å se hvordan vi kan få et godt opplegg uten å stjele tid, slik at det ikke

blir merarbeid. Vi satte noen rammer og ble enige om å bruke en del av fellestiden til å planlegge. Vi lærere har det travelt nok, sier Thorsen.

Hun underviser i realfag og har kollegaveiledning med to kolleger med samme fagkrets.

– Vi har brukt mål fra utviklingsplanen og er enige om hva som er mest relevant å observere hos hverandre. Vi planlegger det faglige opplegget sammen. Det viktigste er å reflektere sammen om undervisningen, sier Thorsen.

## Oppstart, overganger og avslutning

– I alle timene ser vi på oppstart, overganger og avslutning. Vi ser på hvordan beskjeder blir gitt, og om de er tydelige nok, sier Pedersen.

Hun har lagt merke til at klasse 9D har en tendens til å sette i gang diskusjoner. Det er en sosial og engasjert gjeng som liker å delta.



«Lærere er (...) ikke alltid like flinke til å være konkrete og gå rett på sak.»

Elsa Djuve Jerstad, rektor

Kristian Mora har satt i gang konkrete tiltak for å bli tydeligere i klasseledelse. Han synes tilbakemeldinger fra kollegaen er nyttig.

– Vi har snakket om at det er mye bråk i Kristians klasse og har diskutert hva vi kan gjøre. Det krever god struktur, sier Pedersen.

– Jeg må bli tydeligere og mer konsekvent i klasseledelsen. Jeg har innført klapping. Tre klapp. De klapper sammen med meg, så stilner det. Det er et konkret tiltak for å få oppmerksomhet, forteller Mora.

Han synes det er positivt å få tilbakemeldinger og blir ikke nervøs av observasjonene.

– Vi er ikke bare opptatt av det faglige. Vi legger merke til mye av det som skjer i klassemiljøet. Vi ser på samhandlingen og hvordan de snakker sammen, forteller Pedersen.

Pedersen og Mora har observert hverandre tre ganger. De har fylt ut et veiledningsskjema, og markert hva de vil bli bedre til. Begge forteller at de får nye impulser og ideer av å observere hverandre. Etter timen setter de av tid til å snakke sammen.

– Å være lærer er et kjøp. Det er bra at det er tilrettelagt slik at vi får bruke tid, sier Pedersen.

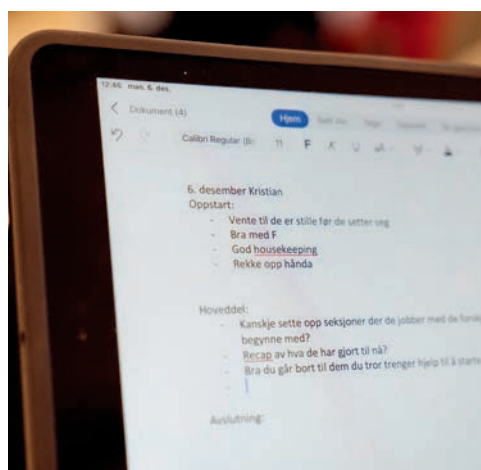
### – Ingen har fasiten

– Lærerne setter individuelle mål for hva de vil bli bedre til. De har vært med på å utvikle mål og tiltak i utviklingsplanen, som kan brukes aktivt i kollegaveiledningen. Drømmescenariet er at alle blir vant til at vi gjør dette, og at det settes av tid til



«Jeg må bli tydeligere og mer konsekvent i klasseledelsen.»

Kristian Mora, kontaktlærer



Før timen har Anja Pedersen notert hva hun spesielt skal legge merke til under observasjonen.

observasjon og tilbakemeldinger, sier rektor Elsa Djuve Jerstad.

Hun tror det er mye å hente på å diskutere en situasjon for å se hva som kan gjøres annerledes.

– Lærerne liker godt å diskutere det de holder på med, både metode og klasseledelse. Den som blir observert, skal reflektere og komme med forslag. Ingen har fasiten, men den samlede kompetansen på skolen vår er enormt stor. Alle vil utvikle seg for å bli best mulig i undervisning, sier Jerstad.

Fire timer i uken er satt av til fagsamarbeid, pedagogisk utvikling og utviklingsplanen. Av disse timene skal to timer i måneden brukes til kollegaveiledning og planlegging.

Kollegaveiledningen begynte rett etter høstferien. I januar skal ordningen evalueres.

– Hvilke tilbakemeldinger har du fått så langt?

– Noen synes det fungerer kjempebra, andre er ikke like positive. Det er mange forskjellige lærere på skolen, det må vi ta hensyn til. Kollegiet er veldig framoverlent. De er stolte, vil mye og ønsker å gjøre det bedre. Noen tar utgangspunkt i faget, jobber sammen og gir tilbakemeldinger. Andre mener klasseledelsen er viktigere. Klasseledelse kan gå på personlighet, og det kan fort bli sårt hvis du får kritikk for den du er, sier rektoren.

Hun mener det viktigste er å jobbe med praksis og det som skjer i klasserommet. Forskning viser at det utvikler undervisningen.

– Vi er i startfasen og er ydmyke. Vi har hoppet ut i det og aner ikke hvor det fører oss. Kanskje vil vi skifte retning eller gå noen skritt tilbake. Etter prøving og feiling håper jeg vi finner en måte vi vil fortsette med her på Bryne ungdomsskole, sier Jerstad.



Kæsj er verdens første gratis læringsapp som bruker AR-teknologi og spillifisering til å lære unge om personlig økonomi.

Se hvordan du kan bruke appen i undervisningen!



# Petit

Dag Gulbrandsen

## Tilbakeblikk

### For 50 år siden

Loppa vil ha en frivillig u-skole

Skolestyret i Loppa kommune skal i nær fremtid behandle et forslag som går ut på å gjøre 8., 9. og 10. skoleår frivillige, mens bare de syv første skoleår skal være pliktår. Bakgrunnen for forslaget, som kommer fra kommunens skolesjef, er problemene med økende antall skuledager og stadig mer ulyst mot skolen blant elevene.

**Norsk skoleblad**  
nr. 1/1972

### For 25 år siden

Noe må gjøres med matematikkfaget, men uenighet om virkemidlene

I utvalget som utreder ny allmennlærerutdanning, går flertallet inn for å beholde nåværende krav om fem vekttall – en kvartårsenhet – i matematikk. Mindretallet går inn for ti vekttall. Begge parter sier at de vil styrke matematikken i lærerutdanningen. – Alle i utvalget var enige om at noe må gjøres med matematikkfaget. Det er virkemidlene vi er uenige om, sier førsteamanuensis Bjørn Monstad ved Høgskolen i Agder. Monstad tilhørte flertallet i utvalget som går inn for fem vekttall obligatorisk i matematikk og 15 i pedagogisk teori.

**Skolefokus nr. 1/1997**



ILL.FOTO RICHVINTAGE/ISTOCK

### Mor var bare SÅ ordentlig.

Alle klær var merket med navn, oppvasken var nesten unnagjort før vi var ferdige med å spise, og hver ukedag hadde sine faste gjøremål. Mor var en ordensadministrator i hjemmet.

Far handlet en sjelden gang. «Skal PEP stå før eller etter ATA?», spurte han da han holdt på å sette vaskemidlene inn i skapet.

«Alfabetisk rekkefølge», sa min mor med et smil. Og med tre mannfolk i hus hendte det at ikke alt stod alfabetisk. «Det er da ikke noe problem å finne ting», sa mor. «Det er jo bare å sørge for at alt har sin faste plass»! Til og med krydderet stod alfabetisk i skapet. Mel og sukker var i bokser behørig merket med navn. Og hyllepapir i skapene ble byttet to ganger i året.

Tannlegen til mor hadde sagt at hun skulle pusse fem ganger på hver tann, og da gjorde hun det. Og ti knebøyninger ble tatt til fast tid hver dag.

Mor var ikke bare ordensadministrator, hun holdt også rede på økonomien. «Jeg er heldig», sa hun. «Far kommer alltid hjem med uåpnet lønningspose». Og så la mor pengene i konvolutter. Én til faste regninger, én til kontingenter, én til turer ... og i den siste var pengene som var til overs.

Mor sørget alltid for at jeg hadde reint og nystroket lommestørkle, spesielt den dagen vi skulle ha musikk på skolen. «Har du nå husket lommestør-



**Dag Gulbrandsen**  
pensjonist etter 40 år i  
skoleverket

FOTO PRIVAT

kle», sa hun. For hun visste at det ble sjekket av musikk læreren under RENSLIGHETSTOGET.

Dette var en fast sanglek i alle musikktime. På rad og rekke stod 26 smågutter oppmarsjert, klar til avgang! «Nede på stasjonen tidlig en morgen» ljomet høyt og rimelig falskt gjennom rommet, og så var det første stasjonsstopp: Musikk læreren skulle sjekke hender og negler! Var det sørgerender, var de nyklipte og var de reine? Bjarne med de møkkete neglene måtte gå av toget. På neste stasjon forsvant Knut og Bjørnar, for de hadde litt for mye voks i øra.

Og sånn fortsatte togturen helt til sønnen til den skikkelige husmoren, han som hadde nystroket lommestørkle, nyklipte negler, pen på håret, reine ører og helt sikkert godluktende føtter, var kommet til endestasjonen. Det læreren ikke visste, var at jeg også hadde nystroknene underbukser.

Jeg elsket å synge sangen, men hatet egentlig å vinne renslighetstoget.

«Skal PEP stå før eller etter ATA?»



## Utflukt med full trøkk

Tur til brannstasjonen pleier å slå godt an, og det ser ut til at det også var populært blant barna i Skogstua barnehage, da de ble tatt imot på Tynset brannstasjon i Østerdalen en gang på 1970-tallet. Og det var sikkert stas å få en hjelpende hånd av selveste brannmesteren, Birger Nordmoen, da barna fikk prøve seg med brannslangen.

FOTO PER MAGNE GRUE/ANNO MUSEA I NORD-ØSTERDALEN TEKST HARALD F. WOLLEBÆK



Fotografiske  
tilbakeblikk  
fra skole og  
barnehage.

# Bøker

**Aktuell bok** ANMELDT AV Ole Kallelid, universitetslektor ved Universitetet i Stavanger

## Verdien av tidlig forebygging og tilrettelegging



### Tidlig innsats

Av Mirjam Harkstad Olsen og Rolf B. Fasting (red.)  
Cappelen Damm Akademisk 2021  
168 sider

Boka «Tidlig innsats» kan bidra til å utvikle skolemiljøet som forskningsfelt.

I bokserien «Inkluderende skolemiljø» fra forlaget Cappelen Damm Akademisk er turen kommet til bok nummer seks: «Tidlig innsats». Denne er i likhet med de fem foregående utgivelsene relevant for alle som arbeider for å utvikle gode og inkluderende skolemiljø, uavhengig av hvilket klassetrinn eller skoleslag det er snakk om.

I innledningskapitlet gis et overblikk over tematikken. Det blir her poengtert at tidlig innsats er relevant for både allmennpedagogikk og spesialpedagogikk. Temaet som blir belyst, angår med andre ord både ordinær opplæring, spesialundervisning og pedagogisk-psykologisk tjeneste. De fem neste kapitlene speiler at tidlig innsats berører både begynneropplæringen, skoleledelsen og skolen som organisasjon og kompetanseutvikler.

Samtlige kapitler avsluttes med en oppsummering og en utfyllende litteraturoversikt. I boka refereres det både til eldre og til helt ny forskning. Leseren blir i første rekke gjort kjent med norskspråklige studier, men det vises også til internasjonal forskning på feltet. Begrepet «early intervention» er således godt etablert innenfor en rekke fagfelt, både i pedagogikk og spesialpedagogikk, understreker redaktørene. De viser videre til at tematikken kan knyttes til to hovedstrategier, både til forebygging og tilrettelegging. Den tidlige innsatsen kan dermed være viktig både i barnets første møte med skolen, og senere i barndommen eller ungdommen, når utfordringer eller vansker skal identifiseres og tiltak settes inn.

Denne distinksjonen mellom «tidlig innsats» og «tidlig inngripen» blir det gjort klart rede for i stortingsmelding nr. 16 (2006–2007), der det forklares at «tidlig innsats må forstås både som innsats på et

tidlig tidspunkt i barns liv, og tidlig inngripen når problemer oppstår eller avdekkes i førskolealder, i løpet av grunnopplæringen eller i voksen alder.» En tilsvarende begrepsavklaring finnes dessverre ikke i boka. For redaktørene og forfatterne er det nok innlysende at «tidlig innsats» kan dreie seg både om yngre og eldre elever, og dermed både om grunnskolen og videregående opplæring. Dette er nok ikke like selvfølgelig for den jevne leser.

I og med at den første stortingsmeldingen om tidlig innsats allerede ligger noen tiår bak i tid, kunne det videre med fordel ha kommet tydeligere fram hvordan vi i dag ser på tidlig innsats, og hvordan forskningen på feltet har utviklet seg. De fortløpende litteraturlistene til slutt i hvert kapittel levner ingen tvil om at de respektive forfatterne er faglig oppdaterte. Utviklingen innen forskningsfeltet de siste 10–15 årene, da den første stortingsmeldingen om tidlig innsats ble lagt fram, kunne imidlertid ha blitt beskrevet eksplisitt. Dette kunne ha vært gjort eksempelvis ved at det hadde blitt lagt til et avslutningskapittel, etter bidragene fra de ulike forfatterne. Trådene som er lagt ut i løpet av boka, kunne dermed ha blitt samlet, og forskningsstatus ville mer eksplisitt ha blitt oppsummert.

Når dette er sagt, må det understrekes at denne bokutgivelsen, i tråd med forlagets uttalte siktemål, belyser «sentrale pedagogiske og spesialpedagogiske problemstillinger». I henhold til ambisjonen for bokserien «Inkluderende skolemiljø», vil denne boka utvilsomt bidra til å «fornye og utvikle skolemiljøet som forskningsfelt». Samtlige tekster i boka er velskrevne og poengterte, og de sørger hver på sin måte til å belyse den aktuelle tematikken.

**Aktuell bok** MELD AV Kirsten

## Å få ulike fagfor

Boka held det tittelen hennar lovar. Det er breidde både i fagfelte og tematikken.



### Ulike profesjoner, felles mål. Barn og unge i risiko

Av Heidi Omdal & Brita Thorød (red.)  
Universitetsforlaget (2021)

## Plk til å forstå kvarandre betre

Gode rammer og oppfølging der det er nausynt, fordrar samarbeid mellom profesjonane. Omgrepet «kollektiv orientering» handlar om at laget rundt barnet må vere samstemt og dra saman. Tverrfaglege eller tverrprofesjonelle samarbeid må ha felles mål, respekt og tillit til kvarandre, tryggleik og kunnskap om andre si rolle, og dessutan realisme i kva ein kan oppnå. Boka omfatar rolla til aktørane som oftast er del av tverrprofesjonelle samarbeid, og ho kan bidra til å utvikle felles språk og forståing, som ligg til grunn for godt samarbeid.

Det vert minna om psykologen Diana Baumrind sine kjernekomponentar for vaksne sin relasjon med barn og unge; å fasilitere for samspel med

varme og kontroll. Kollektiv orientering får ei konkret meining, barn og unge treng at laget rundt møter dei med varme og tryggleik. Kjærleiksomgrepa, varme og omsorg, vert trekt attende til Platon, og får såleis eit historisk perspektiv. Elles vert det vist til at Jane Addams, ein av grunnlegjarane av sosialt arbeid, nytta omgrepa medkjensle og nestekjærleik, og at hjelpetrengande skal møtast med hjartevarme og sympati. Vi veit alle dette, men det er greitt å verte minna på dette perspektivet i ein travel kvardag.

Eit tverrprofesjonelt spekter av samarbeidspartnarar kjem fram. Helsesjukepleiarane sitt arbeid i barneskulen vert skildra i eit tverrprofesjonelt samarbeid. Det er flott at foreldre-

nettverk er trekt fram og sett med tverrfaglege samarbeidsbriller. Barnehagane meiner at informasjonsflyten i stor grad går frå barnehagen til samarbeidspartane, men at det kjem lite informasjon attende. Psykisk helsearbeid for barn på institusjon og barnevernet si rolle vert dekkja i eit kapittel. Profesjonstilhørsle styrer kva lovverk ein kjem under, og det kan føre til vanskar i samarbeid. Det er nyttig å verte minna på at personlege eigenskapar og veremåte er ein del av kommunikasjon og samspel, både privat og profesjonelt.

Boka er retta mot fleire fagområde, og ho legg grunnlag for å utvikle felles forståing og omgrepsapparat. Boka kan òg lesast som einskilde kapitlar, alt etter kva ein treng reflektere rundt.

## DEMOKRATILÆRING I MUSEET

**RING RIKSSALEN** – et eksklusivt nettmøte med en formidler i Eidsvollsbygningen. Se en videoomvisning, lær om 1814, Grunnloven og demokrati, still spørsmål og få svar fra Rikssalen! Våre opplegg er tilpasset læreplanene for barneskole, ungdomsskole og videregående.

**MIN STEMME.NO** er våre læringsressurser om demokrati og menneskerettigheter.

**EIDSVOLLSBYGNINGEN** er en unik arena for å lære historien om 1814 og det moderne Norge, og for bevisstgjøring om hver enkeltes rolle i demokratiet i dag. Vi tar imot skoleklasser fra barne-, ungdoms- og videregående skoler til læreplantilpasset omvisninger og relevante aktiviteter.

Se [www.eidsvoll1814.no](http://www.eidsvoll1814.no) for mer informasjon  
Bestill ditt nettmøte på [booking@eidsvoll1814.no](mailto:booking@eidsvoll1814.no)



GRATIS  
FOR SKOLE-  
KLASSER

Ring  
Rikssalen



# Barnas beste må ha øverste prioritet i debatten om kvalitet

Det viktigste med barnehagen er det som gjør den til et godt sted å være for barna.



**Royne Kristoffer Berget**  
fagsjef i Virke  
FOTO PRIVAT

**Barnas beste** er både nedfelt i Barnekonvensjonen og i Grunnlovens paragraf 104, og dette er ikke noe verden myndigheter, eiere, organisasjoner eller ansatte kan velge bort. Det må vi huske når vi gjør endringer i barnehagesektoren: Hva ønsker vi å oppnå, og hvorfor gjør vi det? Er valgene som tas faktisk til barnas beste?

**Når kvalitet** i barnehager diskuteres, har debatten tradisjonelt sett foregått i skjæringspunktet mellom to typer kvalitet: Den første er strukturkvalitet, som handler om fysiske og økonomiske rammer, tilgjengelige materialer, organisering, bemanningstetthet, personalets utdanningsnivå, og så videre. Den andre er prosesskvalitet, der blant annet samspill, relasjoner, opplevelser og erfaringer står i fokus. I OECDs gjennomgang av norske barnehager i 2015 ble også orienteringskvalitet vektlagt. Dette begrepet beskriver de ansattes grunnleggende syn på barn og deres holdninger til egen profesjonsutøvelse, og er etter vår mening et viktig element å se i sammenheng med struktur – og prosesskvalitet.

**Orienteringskvalitet bygger på** de ansattes profesjonalitet, bevissthet om egne holdninger og evne til å iverksette pedagogiske prosesser. Samtidig rettes oppmerksomheten mot å skape gode relasjoner mellom barn og mellom barn og ansatte i barnehagen. Dette viser hvor viktig det er at tid til refleksjon blir gjort plass til, slik at barnehageansatte blir gitt mulighet til å rette et kritisk blikk på sin egen praksis. I hvor stor grad får barna medvirke i barnehagehverdagen? Klarer vi å verne om leken når ting som skal oppnås i stadig større grad settes i fokus? Hva gjør det med trygghet, stressnivå, kreativitet og vennskap hvis barnehagedagen

består av stadige avbrudd og overgangs-situasjoner på grunn av ansattstyrte aktiviteter som skal gjennomføres? Når det skapes rom for denne type refleksjonsarbeid i barnehagene, er det også mulig å utvikle en god barnehage for barna, der et profesjonsfelleskap bedriver innovasjon innenfra.

**For å styrke** kvaliteten i barnehagene må vi ha en solid grunnmur å bygge på. All tilgjengelig forskning peker på at det må gjøres noe med bemanningssituasjonen. Bedre bemanningstetthet, høyere andel ansatte med fagkompetanse og utdanning, og mindre barnegrupper er det som kan gi et ordentlig kvalitetsløft. Forskningsprosjektene GoBaN og Blikk for barn har dokumentert dette. Dessverre viser flere undersøkelser at mange barnehager kun har full bemanning to til tre timer hver dag. Vi mener derfor at det må innføres en bemanningsnorm som samsvarer med barnas oppholdstid, i tillegg til at det innføres krav om stedlig ledelse og utvikles regler som sikrer vikarbruk ved behov. Bemanningsnormen må også harmonere med pedagognormen. For å få til et slikt løft må midler øremerkes og satsinger fullfinansieres.

**I det store** bemannings- og ressursbildet ønsker vi også å belyse kommunenes plikt til å sikre det spesialpedagogiske tilbudet til barn i alle barnehager, uavhengig av eieform. I dag er det altfor mange barn med særskilte behov som ikke får den hjelpa de har behov for, verken i barnehage eller skole. Foreldre burde være sikre på at det er automatikk i at det følger med midler, slik at barnet deres har tilgang til en ekstraressursperson som følger, hjelper, veileder eller skjermer hen gjennom barnehagedagen. Når dette ikke er på plass, legges mer ansvar og krav på en allerede presset grunnbemanning, der alt skal løses gjennom det allmennpedagogiske tilbudet. Konsekvensen er at alle barna taper på det, da de ansatte ikke strekker til for noen av dem.

**Graden av opplevd** kvalitet i relasjonene mellom barn og ansatte avgjør til syvende og sist hvor god den faktiske kvaliteten blir i barnehagen, der grunnmuren i form av god bemanningstetthet ligger i bunnen. I dette helhetsbildet er det også viktig med god og stedlig ledelse, der de rette ansatte blir rekruttert og beholdt. Gode barnehager for barna kjennetegnes av stabile, trygge og omsorgsfulle ansatte som er fysisk og mentalt til

stedeværende, som viser engasjement og som legger til rette for en spennende og variert hverdag, der leken og barndommen har hovedrollene. Vi kan ikke havne i en situasjon der kunnskapen vi har om barn og utvikling, blir erstattet av troen på standardisering, programmer og pedagogiske verktøy, som dermed blir stående som et hinder for barn-ansatt-relasjonen. Det barna fortjener, er profesjonsutøvere som tar kloke og velbegrunnede valg ut fra det enkelte barn og barnegruppens forutsetninger.

**Barnehagepolitikken som blir** beskrevet i Hurdalsplattformen, er lovende. Den gir håp for en mer forutsigbar barnehagehverdag, der profesjonen, deres fagkunnskap og tilstedeværelse sammen med barna blir framhevet. Men det er viktig at politikken i Hurdalsplattformen videreutvikles, sånn at den kvalitetssikres for å fungere i møte med virkeligheten. Hvis ikke blir det bare fine ord på et papir.

«All tilgjengelig forskning peker på at det må gjøres noe med bemanningssituasjonen.»

# Flere læreplaner og en mer praktisk skole

Regjeringas satsing på yrkesfag tar ikke grep om det største hinderet: Fraværet av nasjonale standarder for gruppestørrelse og utrustning av verksteder.



● **Vidar Iversen**  
sløydlerer, Risør

ARKIVFOTO BIBBI OMTVEIT

Regjeringa vil opprette flere læreplaner og kvalifisere yrkesfagelever til læreplan. Det vil hjelpe elever som sliter med å få læreplan i bedrift. Det gjelder særlig elever med høyt fravær, mindre gode karakterer og gutter med minoritetsspråklig bakgrunn. Regjeringa foreslår også å øremerke midler til videreutdanning i praktiske og estetiske fag. – Regjeringen ønsker [...] å styrke plassen til de praktiske og estetiske fagene i skolen. Vi starter med å omprioritere midler satt av til videreutdanning, slik at lærerkompetansen i disse fagene blir høyere, sier kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap) på Regjeringen.no 8.11.2021.

Med økt kompetanse til lærerne i praktiske og estetiske fag vil opplæringa forbedres. Det blir lettere å arbeide med grunnleggende ferdigheter i de praktiske og estetiske fagene, ifølge regjeringen.no.

Dette er positive signaler. Skal skolen bli mer praktisk, må elevene allerede fra 1. trinn møte kompetente lærere i kunst og håndverk og oppøve praktisk håndlag gjennom variert arbeid med verktøy og materialer.

«Å bruke hendene er jo ikke noe man bare gjør, det krever veiledning og motivasjon fra noen som vet hva de driver med», sa Jonas Gahr Støre til tidsskriftet FORM, nr. 1/2015.

Allerede etter 2. trinn er målet «at elevene skal kunne bruke håndverksteknikker og håndverktøy i utforming av tre, leire og tekstil på en miljøbevisst og trygg måte.» Får elevene først på 8. trinn ta i hammer eller sag, er det lite sannsynlig at de velger yrkesfag på videregående.

Stadig færre velger yrkesfag, selv om jobbmølighetene er store og lønna er god. Ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB) vil Norge mangle rundt 90 000

fagarbeidere i 2040. Vi kan ikke sette vår lit til at kun håndverkere fra EØS-området skal bygge landet vårt. Dessuten har vi en håndverks- og kulturarv vi skal ivareta og forvalte.

I dag tar skoleeier og rektor avgjørelser som får betydning for praktiske og estetiske fag. Noen prioriterer gode rammevilkår, andre ikke. Har læreren opptil 30 elever om gangen, mangler studiepoeng i faget eller godt utrusta verksteder, blir det ikke mye praktisk arbeid med verktøy og varierte materialer. Organisasjonen «Kunst og design i skolen» har lenge frontet kravet om maksimum 15 elever per undervisningsgruppe. Dette for at elevene får rettledningen de trenger for å nå kompetansemålene og ut fra HMS-hensyn. Hver skole må også utrustes med egnede verksteder, verktøy og materialer.

Ifølge Hurdalsplattformen vil regjeringa iverksette en ungdomsskolereform som «skal gi elevene i ungdomsskolen mer praktisk læring og førebude dei til både yrkesfaglege og studieførebude vidaregåande opplæring. Det må leggjast til rette for at skulane har nødvendig kompetanse, utstyr og læringsarenaer til å kunne ta i bruk praktiske læringsmetodar i alle fag.» Men yrkesfagsatsinga blir for defensiv og uforpliktende når den ikke tar grep om det største hinderet: fraværet av nasjonale standarder for gruppestørrelse og utrustning av verksteder.

Nå har regjeringa sjansen, herr statsminister! Øk kompetansekravet for å undervise i kunst og håndverk, innfør en nasjonal norm for gruppestørrelse og utrust alle skoler med egnede verksteder!

## Skolefrontens fond

### Stipend, søknadsfrist 1. mars 2022

Stipend fra Skolefrontens Fond kan gis til følgende tiltak som fremmer fondets formål om toleranse, menneskeverd, selvstendighet og solidaritet:

- Pedagogisk forsøks- og utviklingsarbeid.
- Pedagogisk og faglig utviklingsarbeid knyttet til konkrete prosjekter.
- Kurs og studiereiser som har direkte tilknytning til pedagogisk eller faglig utviklingsarbeid.

Søknad skal skrives på eget skjema og ellers være i samsvar med statuttene for stipendordningen. Du finner skjema og mer informasjon på [udf.no/stipend](http://udf.no/stipend)

### Solidaritetspris, søknadsfrist 1. april 2022

Skolefrontens Solidaritetspris skal fremme og underbygge formålet med Skolefrontens fond om å fremme demokratiske holdninger og verdier som toleranse, menneskeverd, selvstendighet og solidaritet som også dannet basis for lærernes kamp under okkupasjonen i 1940 – 1945. Prisen gis til personer, organisasjoner eller institusjoner som gjennom arbeid med konkrete prosjekter i skolen, eller med barn og ungdom, har bidratt til å fremme nasjonal og internasjonal forståelse og solidaritet, og motvirke utvikling og utbredelse av diskriminerende og rasistiske holdninger.

Nærmere informasjon finner du på Utdanningsforbundet sine nettsider: [udf.no/stipend](http://udf.no/stipend)

Har du spørsmål kan du ta kontakt med Inger Marie Kleppan Georgstad på e-post: [inggeo@utdanningsforbundet.no](mailto:inggeo@utdanningsforbundet.no)

# PBLs strategi er ren forretningsstrategi

PBL mener de private barnehagene skal få dekket mer enn sine faktiske kostnader til de ansattes pensjon av det offentlige.



**Elin Myrekrok Skrede**  
rådgiver i For  
velferdsstaten  
FOTO: ANDERS SKREDE

At eierne av de private barnehagene skal få dekket utgifter til de ansattes pensjon av det offentlige, er alle enige om. Men PBL (Private Barnehagers Landsforbund) mener de private barnehagene skal få dekket mer enn sine faktiske kostnader. Hvorfor det?

De private barnehagene har hittil fått dekket pensjonskostnader gjennom et flatt påslag på driftstilskuddet. Ordningen har vist seg å være lite treffsikker. Bare i 2017 brukte private barnehager en milliard kroner mindre på ansattes pensjon enn de fikk i tilskudd, ifølge en rapport fra Telemarksforskning.<sup>1)</sup> Det er de kommersielle eierne som har tjent mest på ordningen, fordi de jevnt over har de laveste utgiftene til pensjon. Den avgåtte høyregjeringen forsøkte å løse floken i fjor ved å foreslå et kutt i påslaget, fra 13 prosent til 11 prosent. Men etter protester fra PBL og med hjelp av FrP, ble kuttforslaget reversert.<sup>2)</sup>

I høst ble forslaget fremmet på nytt av den Ap-

og Sp-ledede regjeringen, men da med et kutt til 10 prosent, med en overgangsordning for enkeltstående barnehager. PBL reagerte sterkt, og i november gjennomførte de en aksjon der de fikk mange av sine medlemsbarnehager til å stenge i protest mot kuttforslaget. Regjeringen lot seg ikke påvirke, og forslaget ble vedtatt i budsjettforhandling med SV 29. november. Endringene trådte i kraft 1. januar.

Den nye ordningen vil redusere overkompensasjonen, men spørsmålet er om et slikt flatt påslag i det hele tatt kan være treffsikkert nok. I det partsammensatte Storberget-utvalget foreslår flertallet å skrote hele sjablongordningen og gå over til dekning etter kostnad.<sup>3)</sup> Altså at barnehagene skal få dekket sine faktiske utgifter til pensjon, men ikke mer. PBL, som selv satt i utvalget og utgjorde mindretallet alene, vil derimot videreføre sjablongordningen og beholde nåværende sats.<sup>4)</sup>

PBL motsetter seg dermed både forslag om å kutte i sjablongordningen som til nå har gitt mange private barnehager overkompensasjon, og at barnehagene skal få dekket pensjon etter faktiske kostnader. Storberget-utvalgets forslag innebærer at barnehager ikke skal få mer i tilskudd til pensjon enn det de faktisk har av utgifter til dette. En slik dekning etter kostnad vil også fjerne insentivene i sjablongordningen til å spare penger på ansattes pensjon, for eksempel ved at ansatte med lav ansiennitet og kompetanse blir foretrukket ved ansettelser. Det vil dessuten være positivt for de enkeltstående og ideelle barnehagene, som generelt har de høyeste pensjonsutgiftene og som med kostnadsdekning vil være sikret større forutsigbarhet.

PBL på sin side hevder derimot at kostnadsdekning vil være negativt. I sitt høringssvar til Storberget-rapporten skriver de at dersom barnehagene «bare» får dekket sine faktiske utgifter til pensjon, vil kommunen være den parten som

tjener på at private barnehager fremforhandler gode avtaler. De advarer mot å endre ordningen, for da «vil private barnehager og deres organisasjoner ikke ha noen grunn til å bruke ressurser på å presse ned prisene på forsikringspremiene».<sup>5)</sup>

Det er vanskelig å følge PBLs argumentasjon her. Samfunnet er tjent med at ansatte i private barnehager har gode pensjonsavtaler, som tilsvarer det ansatte i kommunale barnehager har. Storberget-utvalget legger opp til en ordning der det vil være mulig. PBLs motstand mot alle endringer og forslag kan vanskelig leses som annet enn en kamp for en finansieringsordning som fortsatt vil gjøre det mulig for eiere av private barnehager å få utbetalt mer penger til pensjon enn det de har av utgifter til dette.

Fortsatt overkompensasjon av pensjonsutgifter til private barnehager vil være et tap for samfunnet og ansatte, men en kilde til fortjeneste for kommersielle barnehageeiere. PBLs strategi i denne saken er dermed en ren forretningsstrategi for fortsatt å sikre sine kommersielle medlemmer gode fortjenestemuligheter på fellesskapets regning.

## Fotnoter:

1) Lunder, T. E.: Finansiering av private barnehager. Vurderinger av foreslåtte endringer i tilskuddsmodellen. Revidert versjon, juni 2019, Telemarksforskning TF-notat nr. 15/2019, side 8-13.

2) <https://www.barnehage.no/budsjettenighet-reverserer-pensjonskutt-for-private-barnehager/213754>

3) Storberget-utvalget: Du er henta! Finansiering av private barnehager, Kunnskapsdepartementet. Se for eksempel kapittel 7.2.7 Anbefaling, side 141.

4) <https://www.pbl.no/barnehage-drift-og-tilskudd/tilskudd/kvalitets-og-mangfoldsmoellen/uendret-pensjonspaslag-forutsatt-gode-pensjonsordninger/>

5) <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-av-storberget-utvalgets-rapport-du-er-henta/id2864262/?uid=86aa59d2-a64c-4b38-bf65-257099807fc4>

«Bare i 2017 brukte private barnehager en milliard kroner mindre på ansattes pensjon enn de fikk i tilskudd.»

# En tillitsvalgts reisebrev fra kriselandskap

Ny stenging og smittetall som flyr til himmels. Vi er på ingen måte tilbake til utgangspunktet. Langvarig slitasje, belastninger og overytelse må med i regnestykket. Stemningen mange steder er trykkende og dyster. Nå er det krise i skoler og barnehager.



**Cecilie van der Hagen Johansen Pérez**

fylkesstyremedlem  
i Utdanningsforbundet  
Viken

FOTO PRIVAT

Det ble brått mange telefoner, e-poster og spørsmål i møte med et massivt smittetrykk der ute i skoler og barnehager. Regjeringens pressekonferanser kom som perler på en snor med hurtig innføring av nye tiltak og restriksjoner. Som tillitsvalgt hadde jeg knapt fått installert meg tilbake på hjemmekontor før alt dette startet, vel vitende om at jeg er både privilegert og heldig som har en hjemmekontorsituasjon å gå til.

Det gir likevel en bitter smak i munnen når jeg tenker på situasjonen i barnehagene, skolene og utdanningsinstitusjonene: forvirring, sykefravær, karantener, usikkerhet om testtilgang og enormt fravær både blant barn, elever og ansatte. Endatil fikk noen anbefalinger om å ikke bruke munnbind i undervisningssituasjoner. Stemningen er trykkende og dyster. Henvendelsene som kommer inn, formidler fortvilelse, sinne, apati og en voksende håpløshet. I mangel av et bedre ord, må jeg igjen ty til det nå mye brukte ordet KRISE. Det er krise i barnehager og skoler, og det er krise nå!

## Pandemipedagogikk som ufrivillig norm

Vi er ikke satt tilbake til start i pandemihåndteringen. Vi har allerede lagt bak oss 21 måneder med krisehåndtering i barnehager, skoler, universiteter og høyskoler. Det begynner å sige inn at 20-åringen her hjemme kan fullføre en hel bachelorgrad på et universitet i nedstengningsmodus og nettundervisning. Gruppeundervisning med fremmøte og mulighet til å møte medstudenter har kommet som velkomne smådrypp i en studietilstand forvist til hybelrommet og skjerm.

Situasjonsbildet blir enda verre når tankene går til nære familiemedlemmer som har fullført tilnærmet hele videregående skole eller ungdomstrinn på pandemiskole. For ikke å snakke om elever i yngre alder som har mindre erfaring

å sammenligne med. I barnehagene har en hel generasjon med barn møtt inngripende tiltak for måltider, lek og sosial omgang. Dette er blitt normalen for helt vanlige barn og unge. Oppe i det hele finnes også de barna og unge som beskrives som sårbare. Parat til å ivareta alle står pedagoger, lærere og barnehagelærere. De har over lang tid jobbet på spreng for å gi så god opplæring, omsorg og medmenneskelighet som mulig. Strikken er allerede strukket langt, for langt vil jeg si. Det er dette som er utgangspunktet nå når en ny smittebølge slår inn over oss med voldsom kraft.

## Varslet kriseintensivering

Ved skolestart i høst begynte krisen å melde seg med nye synlige tegn. Smitte og restriksjoner har hatt mange inngripende sekundæreffekter. Ansvaret for gjennomføring av konfirmasjoner, lagdel-takelse i idrettskonkurranser og helsa til familie og venner hvilte tungt på barn og unges skuldre. Sykefraværet begynte å stige blant ansatte. Man har kanskje klart å holde fraværet relativt lavt frem til nå, og det store flertallet har strukket seg litt ekstra for å få det til.

Men det er fra naturens side begrenset hvor lenge og hvor mye man kan strekke seg. Til slutt går det ikke lenger. Dette så vi tegn på at var en realitet tidlig i høst. Deretter kom fraværsboomen. Belastningen ble enda større for de om stod igjen på jobb. Snøballen hadde begynt å rulle. Pandemi-håndtering som baserer seg på å strekke strikken enda litt til, fungerer ikke der strikken allerede er på bristepunktet. Det sier seg selv at gjeninnføring av en trafikklysmode som forutsetter bedre bemanning enn i en normalsituasjon, ikke lar seg gjennomføre. Har man lukket øyne og ører for tilstanden der ute?

## Nå må dere lytte!

Barnehagelærere, lærere, pedagoger og undervisere på universiteter og høyskoler har alle sammen gitt mye. Vi takker for applausen vi mottok. Men vi så også at applaus snudde til en smertelig smekk over lanken da vi ba om anerkjennelse i årets mellomoppgjør. Lønnsutviklingen til barnehagelærere, lærere, pedagoger og vitenskapelig ansatte i staten holdes i sjakk med jernhånd. Samtidig skal

pandemiens virkninger bekjempes ved å styrke laget rundt elevene, øke tid og ressurs til kontaktlærere, ekstra undervisning og oppfølging av elever, forsterket tilbud og styrket vikarordning (Koronatiltak for barnehager og skoler (udir.no)) Alt dette skal løses tilsynelatende uten ekstra kostnader i form av kompensasjonsordninger eller bedre bemanning. Det blir utopisk ønsketenkning dersom man ikke mener at lærere og pedagoger skal strekke seg ytterligere. Ingen er tjent med å la det gå for langt; aller minst den ansatte som står igjen med bevisbyrden for at ettervirkninger av smitte, skade og slitasje er relatert til arbeids-situasjonen. Fra nå av må vi gi sammen. Det forutsetter aktiv lytting til profesjonene i skolene og barnehagene. Nå må vi se handling!

## Vi er alle mennesker

Mennesker er vi alle sammen. Personlige forhold bør ikke skyves under teppet om man skal opprettholde en nødvendig profesjonell handlekraft. Når vi ser studenten som synlig strever på andre siden av skjermen, eleven som tynges psykisk, eller uroen over hjemmesituasjonen til noen av barna, gjør det noe med oss og berører oss menneskelig. I tillegg står vi alle i våre egne situasjoner på hjemmebane. I løpet av en og samme dag fikk jeg melding om to dødsfall i nær omgangskrets. Koronarelatert? Vel, kanskje ikke direkte, men i det ene tilfellet kom meldingen som en knyttneve og direkte påminning om at for noen av oss er grensen nådd. Ikke alle klarer overgangen til den nye normalen. Jeg vet at vi er mange som står i lignende og krevende situasjoner nå. Skal vi klare å overleve krisen på en human måte, må vi vise at vi står sammen om dette. Det må vises med mer enn ord, og det må vises konkret der krisen gjør seg mest gjeldende. I mangel av et bedre ord må jeg bruke det mye brukte ordet KRISE om situasjonen i skoler og barnehager. Der er det krise nå!

«Stemningen er trykkende og dyster.»

ILL: TONELLING



Våre medlemmer skal implementere de nye læreplanene, men verktøyet de har, er utdatert, skriver Hege Cecilie Nicolaysen i Utdanningsforbundet Viken.

## Videregående opplæring

# Fagfornyelsen, lærer

3. desember 2020 skrev jeg et debattinnlegg på Utdanningsnytt.no om læremiddelsituasjonen i videregående skole: «Noen må ta ansvaret for gjennomføring av fagfornyelsen».

Innlegget ble skrevet etter at Utdanningsforbundet Viken hadde gjennomført en undersøkelse blant alle fylkets tillitsvalgte om læremiddelsituasjonen i forbindelse med innføringen av fagfornyelsen.

## Barnehage

# Vit at vi gjør vårt ytterste hver eneste dag!

Etter tre år på Høyskolen i Bergen ble bacheloroppgaven endelig levert. I august 2021 var jeg klar for å tre inn i stillingen som pedagogisk leder. Jeg var i ekstase. Nå skulle jeg få bruke alt jeg hadde lært og lære enda mer om pedagogisk virksomhet, skrive pedagogiske planer og evalueringer, observere, dokumentere, ja, du skjønner poenget, jeg skulle få bruke min kompetanse og samtidig utvikle meg som barnehagelærer og pedagogisk leder.

Hverdagen traff knallhardt. Vet du hva jeg begynner å bli et raskinn på? Bemanningsproblemer. Med det fraværet som er rundt om i landets barnehager, klarer vi dessverre ikke å oppfylle Barnehageloven paragraf 2, som sier «barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet», eller paragraf 26, som sier: «Bemanningen må være tilstrekkelig til at personalet kan drive en tilfredsstillende pedagogisk virksomhet». Men nå skal du høre! Regjeringen kom med «påbud om smittevernaglig forsvarlig drift for barnehager, skoler og annen opplærings- og utdanningsvirksomhet». Dette gjør vi hver eneste dag! Hvor er søkelyset på å oppnå «forsvarlig drift»?

For meg er forsvarlig drift når barnehagen oppnår å være en pedagogisk virksomhet. En virksomhet som skal planlegges og vurderes og slik gi barna et tilbud tilpasset barna i tråd med

både barnehageloven og rammeplanen. Det var dette jeg gledet meg til å utføre, men store deler av tiden blir slukt av bemanningsproblemer. Med forsvarlig drift trenger vi også en grunnbemanning som dekker bemanningen gjennom hele åpningstiden, og samtidig ikke «knekker» avdelingene ved sykdom. Jeg vil tørre å påstå at de fleste ansatte i barnehager og skoler er slitne og helt på randen av hva mange makter. Men «smittevernaglig forsvarlig drift» kommer visst i første rekke nå.

Kjære foresatte, vit at vi hver eneste dag gjør vårt ytterste for at ditt barn blir sett og hørt, får dekt sitt behov, utviklet seg, lekt, lært, og blir sett for akkurat den det er. Jeg håper regjeringen en dag kan gjøre det samme for personalet i alle landets barnehager og skoler. Vi vil bli sett og hørt og få dekt vårt behov slik at vi kan drive en forsvarlig pedagogisk virksomhet.

Jeg er dypt skuffet, frustrert og sint over hvordan barnehagehverdagen egentlig ser ut.

Iselinn E. Larsen | stolt barnehagelærer

Yrkeshverdagen etter ferdig utdanning traff knallhardt. Store deler av tiden slukes av bemanningsproblemer, skriver Iselinn E. Larsen.



ILLFOTO ERIK M. SUNDT



## Har du noko på hjartet?

Meiningane dine er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar til debattansvarleg Ståle Johnsen på [debatt@utdanningsnytt.no](mailto:debatt@utdanningsnytt.no). Debattinnlegg kan vere på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000-8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på maks 8000 teikn. Vi ber alle oppgi fullt namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen set retten til å kutte og redigere i innlegga som vilkår. Innlegg kan òg bli publiserte på Utdanningsnytt.no.

# idler og finansieringen

På spørsmålet om hvordan læremiddelsituasjonen var ved den enkelte skole, svarte halvparten av de tillitsvalgte at det var lite eller ingen ressurser til å fornye læremidlene i forbindelse med fagfornyelsen.

Et mindretall av de tillitsvalgte oppga at det var noe midler til dette. Yrkesfag-tillitsvalgte meldte dessuten tilbake at en utdatert maskinpark gjorde situasjonen enda vanskeligere.

I november i år gjennomførte Utdanningsforbundet Viken en tilsvarende undersøkelse, og svarene gir liten grunn til begeistring. Selv om det er gledelig at en femtedel av de tillitsvalgte oppgir at

elever og lærere har god nok tilgang til oppdaterte læremidler, er det fortsatt 30 prosent som svarer at de ikke har det, og halvparten svarer at det bare er delvis riktig.

Konsekvensene er at våre medlemmer står i en svært krevende arbeidssituasjon. De skal implementere de nye læreplanene, men verktøyet de har til rådighet, er utdatert.

Dette har selvsagt konsekvenser for både elevenes opplæring og lærernes arbeidssituasjon. Det er svært arbeidskrevende å hele tiden måtte lete fram og lage fagstoffet elevene skal jobbe med.

Det er vanskelig å forstå at myndighetene ikke anerkjenner at de videregående skolene har det samme behovet for å fornye læremidlene i forbindelse med fagfornyelsen som det grunnskolen har. Men nå har vi ny regjering, og nye koster skal feie i Kunnskapsdepartementet.

Oppfordringen fra Utdanningsforbundet Viken er klar: Finn penger til læremidler og utstyr! Når dere først er i gang, kan dere finne en ny og bedre finansieringsmodell for videregående opplæring.

**Hege Cecilie Nicolaysen** | vara fylkesstyremedlem  
Utdanningsforbundet Viken



**ULLENSAKER**  
KOMMUNE



Vi har mange ledige lærerstillinger ved våre barne- og ungdomsskoler.

I Ullensaker kommune har vi fokus på et helhetlig læringsløp fra barnehage og ut skoleløpet. Som lærer hos oss blir du en del av et profesjonelt læringsfellesskap.

**I Ullensaker skal alle barn og unge ha like muligheter til å utvikle seg selv og sine evner!**

Les mer og søk på [ullensaker.kommune.no/jobbhososs/](http://ullensaker.kommune.no/jobbhososs/)

Søknadsfrist: **04.02.2022**

# VIL DU BLI LÆREREN JEG ALDRI GLEMMER?



**Visste du at annonser hos oss sees av 276 000 lesere?**

## Bestill annonser for 2022 nå

### Utgivelsesplan

annonsefrist/utgivelsesdato

- 1 9. desember / 14. januar
- 2 **20. januar / 4. februar**
- 3 9. februar / 25. februar
- 4 2. mars / 18. mars
- 5 23. mars / 8 april
- 6 20. april / 6. mai
- 7 11. mai / 27. mai
- 8 1. juni / 17. juni
- 9 3. august / 19. august
- 10 24. august / 9. september
- 11 14. september / 30. september
- 12 5. oktober / 21. oktober
- 13 26. oktober / 11. november
- 14 16. november / 2. desember

#### Annonsekontakt:

Mona Jørgensrud i HS Media.  
E-post: [mj@hsmedia.no](mailto:mj@hsmedia.no)

Annonseinformasjon:



### Til alle departementer og stortingsrepresentanter

## Et kraftttak for pandemiens utslitte lærere og sykepleiere

Barnehage- og skolelærere har mye til felles med sykepleiere. De har mye én til én og kroppsnær veiledning/opplæring av både barn og voksne med veldig ulik bakgrunn og ulike behov. De må ha mye sosial kompetanse og erfaring med samarbeid av ulik art og demokratisk ledelse av både små og store. De må ha mye praktisk erfaring, både faglig og pedagogisk, som grunnlag for tilegnelse av teori. De må ha gode språklige kunnskaper og kommunikative evner for å gjøre seg forstått, både muntlig og skriftlig. De må kunne planlegge og gjennomføre prosjekter. Gode barnehagelærere med mye praksis er ofte gode ledere. Kan du styre en barnehage, kan du også styre en familiebedrift, et kommunestyre eller til og med et storting.

Helsearbeidere og alle ansatte i bar-

nehage og skole, slik som fagarbeidere, pedagoger, assistenter og lærere, hylles av mange for sin ansvarsfulle innsats under pandemien, men behandles dårlig av flere, også av de ansvarlige myndighetene. De ansatte kan ikke streike for bedre arbeidsforhold. De vet det vil gå ut over barna og pasientene. Det eneste de kan gjøre er å finne seg en ny arbeidsgiver. Så en massiv og unison trussel om oppsigelse, med krav på ledighetstrygd, ser ut til å være eneste politiske virkemiddel politikerne forstår. Eller at politikerne på Stortinget i disse krisetider blir enige om at alle erfarne og dyktige sykepleiere, barnehage- og skolelærere og andre ansatte får så gode arbeidsforhold og hever lønna deres så mye at hundrevis, kanskje tusenvis dyktige barnehage- og skolelærere og syke-

### Karriereveier i skolen

## Skolen trenger veiledere – ikke

Støre-regjeringen har bestemt å reversere ordningen med lærerspesialister og vil heller legge til rette for flere karriereveier i skolen. Regjeringen ønsker å erstatte lærerspesialistordningen med en partsforankret ordning som skal gi lærere bedre tid til utviklingsarbeid for å styrke profesjonsfellesskapene i skolen.

Skolenes landsforbund foreslår å bytte ut dagens ordning med lærerspesialister med en mentor/veiledningsordning. En velfungerende ordning med veiledere vil bidra til at flere lærere blir i skolen. Det er allerede avtalefestet at nyutdannede lærere skal ha veiledning i begynnelsen av sin karriere, men det er dessverre uklart hvem som skal gi denne veiledningen og omfanget av

den. Det er heller ikke satt av tid til den som skal veilede, noe som også var årsaken til at Skolenes landsforbund, som eneste organisasjon, ikke signerte veilederavtalen i 2018.

I tillegg til at det utdannes altfor få lærere, er det også et problem at mange slutter. Spesielt mange nyutdannede finner seg noe annet å gjøre etter forholdsvis kort tid i skolen. Men mange erfarne lærere kan også slite ved enkelte faser i livet.

Gode og erfarne veiledere, som har tid til å hjelpe både nyutdannede og de som sliter, vil hindre at så mange lærere slutter i yrket. I Hurdalsplattformen heter det om lærerspesialistene: «Regjeringa vil leggje til rette for fleire karrierevegar i skulen og erstatte lærarspesialist-

# Rett på sak

## ● Politisk innflytelse

# Senåringene i Utdanningsforbundet



● **Ellinor Tande**  
medlem av sentralt pensjonistråd

FOTO PRIVAT

pleiere fristes til å gå tilbake til læreryrket og sykepleien fra lukrative jobber i andre sektorer. Kanskje en eller flere stortingspolitikere da ville gå tilbake til en betydningsfull lærer- eller sykepleierjobb som de ikke hadde råd til å fortsette i, før. Da vil de kanskje unngå å måtte betale ufaglærte dobbelt kriselønn for tilsyn av pasienter og barn. «Tilsyn», tenk det, kun tilsyn til små og store mennesker som krever og fortjener oppfølging som bygger på gode relasjoner, faglig kompetanse og trygghet.

Denne siste løsningen vil virke hurtig, sikre kvalitet på viktige fagfelt og være billigere enn andre kriseløsninger.

Hva synes du?

Har du et bedre forslag?

**Helge Reistad**

teaterpedagog og pensjonert førsteamanuensis  
Oslo Met - storbyuniversitetet

Vi har mye å lære av andre kulturer, hvor alderdom utløser respekt, ikke forakt.

«**Glem tenåringene.** Det er senåringene som ruler. Og vi er ikke lette å ha med å gjøre.» Slik lød overskriften i lokalavisen for noen uker siden. Artikkelen var et humoristisk skråblikk på dagens pensjonister som føler seg som tenåring i hjertet – selv om karosseriet begynner å skranke. Dagens pensjonister lever et aktivt liv fordi vi er friskere og lever lenger. Dersom vi fortsatt skal engasjere oss og være med i Utdanningsforbundet (UDF), må vi bli hørt og sikres politisk innflytelse. UDF må vise seg som en organisasjon også for pensjonister.

På landsmøtet i 2019 ble det gjort vedtak angående pensjonistene, blant annet: «Pensjonistene i Utdanningsforbundet er en voksende gruppe. Utdanningsforbundet vil evaluere gjeldende ordning med pensjonistråd på alle tre organisasjonsnivå samt den generelle valgbarheten, for å skaffe grunnlag for å utvikle og sikre pensjonistmedlemmenes representasjon i organisasjonen.»

Dette arbeidet er nå i gang og det er laget en tidsplan for en prosess som skal munne ut i en sak til landsmøtet i 2023.

Er det da slik at «senåringene» i UDF ønsker å «rule»? UDF er en organisasjon for yrkesaktive, men har vedtektsfestet at pensjonistmedlemmene beholder sine medlemsrettigheter og -plikter. I formålet

står det også at organisasjonen skal ivareta medlemmenes interesser når det gjelder blant annet pensjon.

Spørsmålet er da: Hva vil UDF med pensjonistene? Skal vi bare være medlemsfyll? Eller ønsker forbundet engasjerte pensjonister som kan bidra med sin fagkunnskap, erfaring og kompetanse? Hvordan sikre pensjonistenes politiske innflytelse ikke bare i saker om pensjon?

Forbundet har mange pensjonister som ønsker å fortsette sitt engasjement i organisasjonen etter at livet som yrkesaktiv er over. Man slutter ikke å interessere seg for utdanningspolitikk selv om man er blitt pensjonist. Vi må bort fra den ensidig negative framstillingen av eldre som en byrde for samfunnet. Her har vi mye å lære av andre kulturer, hvor alderdom utløser respekt, ikke forakt. Husker dere verset fra minneboka på 1960-tallet: «Når du blir gammel og ingen vil ha deg, så sett deg på taket og la kråka ta deg!»

Hører ikke pensjonistmedlemmene noe fra vår egen organisasjon, mister vi motivasjonen til å være medlem og troen på at UDF også er for pensjonister. Derfor må pensjonistene organiseres på alle nivå, slik at de blir hørt og kan komme med uttalelser og råd. Det blir spennende å følge arbeidet med landsmøtesaken, ikke minst hvordan man vil utvikle og sikre pensjonistmedlemmenes representasjon. Jeg håper lokallag, fylkeslag og pensjonistråd er aktive med mange innspill i denne prosessen.

## lærerspesialister

ordninga med ei partsforankra ordning som gir lærarar betre tid til utviklingsarbeid, og som styrkjer profesjonsfellesskapa i skulen.»

Denne ordlyden liker vi. Skolenes landsforbund mener en ordning med veiledere/mentor, og med tid til å gjøre jobben, både vil oppfylle regjeringens mål i Hurdalsplattformen og bidra til at flere lærere blir i skolen. En mentor kan være en ressurs for annet skoleutviklende arbeid for alle ansatte på skolen. Ordningen må selvsagt partforankres.

Skolenes landsforbund har vært motstander av ordningen med lærerspesialister helt siden den ble innført som en toårig forsøksordning høsten 2015.

**Mette Johnsen Walker** | leder  
Skolenes landsforbund

# Elevrettigheter kan gjøre skolen mer inkluderende



● **Nils Kristian Aanderaa**  
pensjonert adjunkt  
FOTO PRIVAT

Rettigheter for elever kan være til hjelp til å meisle ut en pedagogikk som forhåpentlig gjør at flere elever kan føle seg inkludert i skolefellesskapet.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

I vårt fellesskap er vi opptatt av rettigheter som alle mennesker bør ha, og dem kaller vi ganske enkelt for menneskerettigheter. Ulike menneskegrupper kan også ha egne rettigheter; eksempelvis har urfolk urfolksrettigheter, og syke mennesker har i vårt samfunn rett til hjelp og behandling. Noen mener også at det er i vår alles interesse at særlig viktige eller begavede mennesker skal ha spesielle rettigheter eller privilegier i fellesskapet vårt. Andre mener at det ikke er så lurt å gi noen slike grupper særrettigheter fordi de er spesielt viktige for samfunnet; det kan lett splitte opp fellesskapet og danne en overklasse. Dessuten har vi vel dårlige erfaringer med å gi enkelte grupper store fordeler.

Etter min mening bør elever i skolen ha rettigheter. Slike elevrettigheter kan være en viktig del av skolepolitikken vår.

Før vi fikk betegnelsen «menneskerettigheter», var det, i hvert fall i vårt samfunn, ikke slik at ideologien bak begrepet var helt ny. Men det har vært greit å sette et navn på noe som er viktig for mennesker.

Slik er det med elevrettigheter også. Flere av tankene bak det som her kalles elevrettigheter, er ikke nye, men det kan være fornuftig å samle noen slike viktige ideer og å gi dem et eget navn. Dessuten kan begrepet «elevrettigheter» være med på å løfte fram noen pedagogiske prinsipper som er lett å glemme. I tillegg til dette er det forhold som hittil i liten grad er blitt vurdert som viktig på en skole for ungdom.

Selvfølgelig er ikke elevrettigheter en garanti for at alle elever opplever en skole der de føler at de passer inn. Dette er litt som menneskerettigheter; slike rettigheter har ikke ført til at alle, selv i Norge, erfarer å føle seg verdsatt. Men rettighetene har vært en slags rettesnor for hvordan fellesskapet skal behandle sine borgere.

I skolen kan rettigheter for elever være til hjelp for å meisle ut en pedagogikk som forhåpentlig gjør at flere elever kan føle seg inkludert i skolefellesskapet. Vi har imidlertid ingen garanti for å lykkes på alle fronter. Men det er bedre å ha et mål om å gjøre en bedre jobb enn å okke seg over at det kanskje ikke er mulig å lykkes over alt.

Her er et forslag til rettigheter som ungdommer bør ha på skolen:

«**Alle elever har** rett til å være flinke til noe på skolen, å vise fram hva de kan og å få anerkjennelse for dyktigheten sin.»

Det er svært viktig for oss mennesker, og især for ungdommer, å være flinke til et eller annet, men vi behøver ikke å være flinke på alle områder for å føle at livet er verdt å leve. En fotballspiller som er på landslaget, syns selvfølgelig at fotball er svært viktig og trolig er hen også flink og engasjert i andre aktiviteter også. Da betyr det ikke så mye at stilene på skolen var fulle av stavefeil på grunn av dysleksi.

Etter min mening bør en elevrettighet være at alle elever skal ha områder der de er flinke og å få anledning til å vise fram sin dyktighet. Mange vil nok da innvende at det fins en del elever som ikke viser tegn til å lykkes noe særlig i skolearbeid. Noen slike elever blomstrer imidlertid opp når de er ferdig på skolen.

Det må være herlig for en tidligere mislykket elev å oppdage at hen også kan være flink til et eller annet og en slik oppmuntring kan være en stor inspirasjon til å bli ekstra flink på slike områder. Men det er likevel en stor sløsing at ungdommer tilbringer flere år på skolen uten noe særlig faglig utbytte.

Trolig er det også slik at noen elever aldri får vist hva de kan duge til på grunn av nederlag på skolen. Dette må karakteriseres som en tragedie for den enkelte elev og er også en enorm sløsing med menneskeressurser.

Mange vil nok mene at ikke alle elever kan være flinke på skolen. Noen mennesker har ikke muligheter til å bli flinke til noe som helst, kan det påstås. Dette tviler jeg på og prøver å begrunne standpunktet mitt i en artikkel som er nevnt til slutt her.

«**Alle elever har** rett til opplæring som passer der de faglig er, i et passende tempo for eleven og med »

«Det gir lite inspirasjon for videre arbeid at karakteren forteller at du ikke er flink.»



## «Et godt fellesskap fremmer læring, kreativitet og virker mot mobbing og hærverk.»

metoder som eleven kan ha utbytte av.»

Dette gjelder selvsagt både for elever som lærer fort, elever som trenger litt mer tid og elever som trenger spesielt tilrettelagt undervisning. Svak-synte, blinde, hørselshemmede, døve og mange ellers med ulike handikap er eksempel på elever som trenger egne opplegg. Dessuten har skolen et særlig ansvar for alle elever som har mer spesielle interesser; en elev som eksempelvis er opptatt av atomfysikk har også rett til veiledning selv om hen bare går på ungdomsskolen. Dette kan føre til mange små grupper og dermed forholdsvis kostbar undervisning. Kortsiktig økonomisk tenkning bør imidlertid ikke være et seriøst problem for å lage en god skole for ungdom.

«**Alle elever har** rett til å bli sammenlignet med eller å slippe å bli sammenlignet med andre elever dersom de ønsker det.»

Unge mennesker vil gjerne vite hva de er flinke til, og derfor er det viktig å sammenligne seg med andre. En skole der elevene ikke konkurrerer med andre, er drepande kjedelig for ungdommer. Men ikke alle sammenligninger er et gode for mennesker. Elever som har problemer med å lykkes i matematikk, i kroppøvfingsfaget eller andre faggrupper, skal slippe å sammenligne seg med andre her.

Mye av det vi lærer på skolen, kan vi kalle dagligdagse ferdigheter. Alle mennesker i vårt samfunn trenger å lære å lese, å skrive, enkel matematikk og så videre. Her kan sammenligninger ødelegge for mange. Det gir lite inspirasjon for videre arbeid at karakteren forteller at du ikke er flink. Her er det egentlig snakk om å ha tilstrekkelig med ferdigheter og en vurdering med tester der resultatet er «bestått» eller «ikke bestått» er det pedagogisk sett smarteste. «Ikke bestått» betyr ny øving og ny test.

Sammenligninger hører først og fremst hjemme der vi spesialisere oss. Føler vi at lykkes godt på et område, er det greit og også viktig å sammenligne seg med andre. Problematikken om sammenligninger og ikke sammenligninger har jeg tatt opp mer grundig i en egen artikkel, se artikkelens slutt.

«**Alle elever har** rett til å få hjelp til å finne sine sterke sider.»

Vi mennesker har gener som gir oss muligheter

til å bli flinke på noen områder, og vi er del av et fellesskap som kan støtte eller svekke en utviklingsretning. Viktig er også at vi alle har et indre behov for å realisere våre muligheter. Tidligere i denne artikkelen har jeg forsøkt å begrunne slike påstander, både med egen erfaring og ved å trekke fram menneskehetens utvikling i stammesamfunnet. Men ikke alle ser ut til å få dette til. Kanskje noen trenger litt ekstra hjelp? Men hvordan hjelper man slike elever til å finne sine talenter? Det er ikke sikkert det er så lett. Her trengs forskning.

«**Alle elever har** rett til å få oppleve at skolen er mer opptatt av elevenes muligheter enn av begrensningene».

Den måten vi behandler elever på, har en sterk tendens til å få selvpoppfyllende konsekvenser. Der som elevenes problemer er sentralt, kan slik pedagogikk lett forsterke vanskeligheter. Og dersom vi engasjerer oss i elevenes mulige sterke sider, vil slik oppmerksomhet fremme elevenes sjanser til å lykkes godt på skolen.

«**Alle elever har** rett og plikt til å bli vurdert, for eksempel med en test, om de har nok kunnskaper eller ferdigheter til å gå videre med en bestemt opplæring eller fylle en oppgave i samfunnet.»

Vi mennesker trenger alle en realistisk vurdering

av våre kunnskaper og ferdigheter. Selv om det er viktig å se det positive i elevens prestasjoner, er det egentlig svært galt å skryte av ytelser når det ikke er grunnlag for slik heder. Slik ros er lett å gjennomskue og vil ofte forsterke et nederlag som eleven føler.

Men det er selvfølgelig viktig å trekke fram positive elementer i en helhetsvurdering som for det meste ikke er noe å skryte av. Eksempelvis bør en elev få vite at «stilen din vitner om store kunnskaper» selv om språket i formuleringene var nokså hjelpeløst.

Tester kan vise om elever har et grunnlag for å gå videre i en opplæring. Ingen er tjent med et opplegg eleven ikke har muligheter for å gjennomføre. Det er å be om problemer. Tester kan i mange tilfeller også hjelpe til med å plassere et menneske i en arbeidssituasjon der hen får bruk for talentene sine.

Dersom resultatet av en test viser at kunnskaper eller ferdigheter ikke er tilstrekkelige for å bestå testen, bør det oftest være mulig å ta testen på nytt etter mer opplæring. Slik er det ved førerprøven for bilkjøring. En slik test skal bare vise «bestått» eller «ikke bestått» og skal ikke gi grunnlag for rangering.

«**Alle elever har** rett til å være en del av et godt fellesskap.»

Et godt fellesskap fremmer læring, kreativitet og virker mot mobbing og hærverk. Det gode fellesskapet næres av det å spise sammen, le sammen, synge og spille sammen, snakke med hverandre og ikke så mye av å snakke til hverandre; stort sett er det slik at alt vi gjør sammen, særlig dersom vi har et felles mål, fremmer fellesskap. Et gagnlig samkvem henger også sammen med størrelser på skoler. Det er vanskeligere å få et greit fellesskap på en veldig stor skole.

Denne artikkelen er for en stor del hentet fra en artikkel om en skole som passer for mennesker som heter: «Tanker om en menneskevennlig skole». Den er for lang til å bli publisert i «Utdanning» og jeg har derfor lagt den inn i en blogg der den kan leses. Bloggen heter: Tanketank.com. Jeg har prøvd å begrunne påstandene mine grundigere der. De som interesserer seg for slike problemstillinger, kan hente fram denne artikkelen.



# kryssord

## Innsending

Løsningssetningen med navn og adresse sendes  
Utdanning i e-post innen 25. januar:  
kryssord@utdanningsnytt.no  
To vinnere får boksjekk.



# Minneord

## ● Inge Normann Grythe

Inge Normann Grythe døde plutselig natt til lørdag 16. oktober, bare 68 år gammel. Fra 1981 var han lektor i matematikk og fysikk ved Malakoff videregående skole i Moss. Han ble cand. real i 1979 ved Universitetet i Oslo med hovedfag i teoretisk fysikk. De siste årene led han av Parkinsons sykdom og måtte pensjonere seg flere år før han hadde tenkt.

Inge Grythe har hatt stor innflytelse på matematikkfaget i norsk skole. Han var med i begge læreplangruppene som utformet faget i grunnskole og videregående skole ved Kunnskapsløftet omkring år 2000. I ca. 15 år ledet han arbeidet med å lage eksamensoppgaver i matematikk programfag i videregående skole, allmenne fag. Han hadde medansvar for ca. 180 oppgavesett ved eksamen for elever og privatister. Det ble aldri rapportert om egentlige feil i oppgavene. Han medvirket sterkt til at eksamen ble todelt: én del uten hjelpemidler og én del med hjelpemidler. Han ledet «utallige» sensormøter i forbindelse med eksamen og ledet klagesensuren i matematikk vår og høst. Utdanningsdirektoratet brukte ham ofte som rådgiver i faglige spørsmål.

Han reiste landet rundt og holdt foredrag for kolleger og andre om læreplaner og eksamensstruktur. Han hadde stor glede av det. Dessverre hadde han flyskrekk, så reisene foregikk for det meste med bil eller tog.

I mange år var han koordinator for realfag i Østfold, med ansvar for kurs og etterutdanning for lærere. Fylket opparbeidet seg i hans tid ry som et av de beste i landet når det gjaldt aktuelle og interessante kurs.

I Jeløy kirke fungerte han fra tid til annen som klokke og tekstleser.

Grythe hadde en ualminnelig behagelig form som lærer, foreleser og komitéleder. Han viste en smittende kjærlighet til faget og til elevene. Til Moss Avis sa han i 2009: «Det er strålende noen ganger å kunne formidle det vakre i matematikken, de fantastiske sammenhengene, det er som å høre musikk». Han begeistret ofte elevene sine og delte deres glede når de lyktes. Han hadde omtanke og dyp respekt både for de flinke og de «svake». Prøver leverte han vanligvis tilbake dagen etter at de ble holdt. «Han lot aldri solen gå ned over en urettet bunke».

Vi lyser fred over Inge Grythes minne.

**Harald Solbakken**



FOTO PRIVAT

Susanne Azevedo Stirø | advokat hos  
Raugland Advokatene

FOTO: BENEDICTE BELLE



## Viktig avklaring fra Høyesterett:

# Arbeidsgivers begrensede adgang til å trekke arbeidstaker i lønn

**Hovedregelen etter arbeidsmiljøloven paragraf 14–15 er at det er forbudt for arbeidsgiver å trekke en arbeidstaker i lønn og feriepenger.**

Formålet er å sikre arbeidstakeren forutsigbarhet og trygghet om at de har inntekt til livsopphold. Det er imidlertid gjort unntak fra forbudet «når det på forhånd er fastsatt ved skriftlig avtale» at trekk kan gjøres.

Mange arbeidstakere, i både privat og offentlig sektor, har standardformuleringer i arbeidsavtalene sine om at arbeidsgiver, ved feil i lønnsutbetalingen, kan korrigere feilen ved å foreta trekk i neste lønning. Høyesterett har nå i en ny avgjørelse slått fast at denne typen standardformuleringer ikke oppfyller arbeidsmiljølovens krav om at trekket må være skriftlig avtalt på forhånd.

Saken for Høyesterett gjaldt en arbeidstaker som reiste mye med jobben og skrev reiseregninger. En endring i reglene for diettgodtgjørelse gjorde at arbeidsgiver måtte endre datasystemet sitt for reiseregninger, for å kunne bruke de nye satsene. Frem til det nye systemet var klart, ble reiseregninger utbetalt etter gammel sats. Arbeidstakeren i saken for Høyesterett mottok dermed ca. 8000 kroner for mye i godtgjørelse.

Arbeidsgiver varslet arbeidstakeren om at vedkommende hadde mottatt for mye i godtgjørelse og at de ville korrigere feilen gjennom trekk i lønn. Arbeidstakeren protesterte og mente at trekket var ulovlig. Arbeidsgiver mente at en standardformulering i arbeidsavtalen ga grunnlag for trekket. Standardformuleringen slo fast at «Er det ved lønningsdag foretatt feilutløsning, kan arbeidsgiver foreta den nødvendige justeringen ved neste eller påfølgende lønningsdager».

Formuleringen utgjorde en skriftlig avtale om trekk i lønn, inngått på forhånd. Spørsmålet for Høyesterett var om det var nok at avtalen anga en *generell* trekkadgang ved fremtidige feilutbetalinger, eller om det krevdes en avtale som helt *konkret* regulerte den aktuelle trekk-situasjonen.

Høyesterett uttalte at formålet bak forbudet mot trekk i lønn, helt klart talte for at avtalen som dannet grunnlag for lønnstrekket, måtte gi arbeidstakeren en rimelig grad av forutsigbarhet for lønnsutbetalingene sine. Slik rimelig forutsigbarhet kunne bare sikres ved at avtalen konkretiserte det aktuelle lønnstrekket. Ved uriktige lønnsutbetalinger måtte avtalen dermed i praksis være inngått i forbindelse med etterbetalingen eller etterpåk.

Lønnstrekket i saken bygget på en standardformulering i en avtale som var inngått lenge før feilutbetalingen av diettgodtgjørelsen skjedde. Avtalen konkretiserte ikke den aktuelle trekk-situasjonen, og arbeidsgivers lønnstrekk var dermed i strid med arbeidsmiljøloven.

Det neste spørsmålet for Høyesterett var om arbeidsgiver i det hele tatt kunne kreve tilbakebetalt det feilutbetalte beløpet. Spørsmålet ble løst etter den ulovfestede læren om oppgjørskorrekasjon – *condictio indebiti*.

Høyesterett la stor vekt på at arbeidstakeren mottok diettgodtgjørelsen i aktsom god tro om at beløpet var riktig, mens arbeidsgiver på sin side fortsatte å utbetale uriktige godtgjørelser uten forbehold eller varsel til arbeidstakerne. Tilbakebetalingskravet var dermed bortfalt.

Vår erfaring er at standardformuleringer som ligner på den som ble vurdert av Høyesterett, er svært utbredt. Dommen innebærer trolig at mange arbeidsgivere må rydde opp i eksisterende arbeidsavtaler og endre måten de håndterer saker om for mye utbetalt lønn.

Utdanningsforbundet bistår jevnlig i saker om lønn og kan hjelpe deg med å vurdere om arbeidsgiver i det hele tatt har et tilbakebetalingskrav, og hvordan tilbakebetalingen eventuelt skal gjennomføres.

**«Trekket må være skriftlig avtalt på forhånd.»**



# Fra forbundet

## ● Utdanningsforbundet

Steffen Handal | leder

FOTO STIG WESTON



## Blir lærere kastet under bussen?

**Norge skiller seg fra de andre skandinaviske landene**, ved at nasjonale myndigheter i pandemitiden ikke har gjort noen grep for å justere eller tilpasse målene i skolen. Dette kommer fram i en undersøkelse OECD har gjort. Med andre ord: I Norge forventer myndigheter og politikere at skolen skal levere et tilnærmet vanlig tilbud under helt uvanlige vilkår. Dette setter lærere og ledere i en voldsom skvis.

Elevers, barnehagebarns og foreldres formelle rettigheter er så godt som uendret under pandemien, og dette poenget understrekes rett som det er av politikere og andre ledere. Barn og unge skal prioriteres under pandemien, og dette betyr at alt skal være nesten som vanlig, og at barnehage og skole skal ha tilnærmet samme omfang som normalt.

Samtidig opplever styrere og rektorer daglig følgende dilemma: Hvilke lover skal vi velge å bryte i dag? Skal vi følge smittevernloven eller opplæringsloven? Skal vi bryte med rammeplan for barnehagen eller arbeidsmiljøloven? Skal vi bryte lærer- og bemanningsnormeringer eller skal vi redusere tilbudet? Det er verken plass, tid eller bemanning til å levere et tilbud av ordinær kvalitet. Da må man velge.

I Dagsavisen 4. januar kommenterer skoleforskere OECDs undersøkelse om hvordan de ulike landene har justert utdanningstilbudet under pandemien. De sier at norske myndigheter har kastet lærerne under bussen. Politikere og myndigheter har overlatt til den enkelte skole og barnehage å gjøre de ubehagelige prioriteringene. At lærerne kastes under bussen, er en svært sterk formulering, men jeg forstår hva forskerne mener.

Når myndighetene ikke erkjenner at krisetid innebærer et annerledes opplæringstilbud enn normalt, er det den enkelte lærer og leder som blir sittende med ansvaret. Det mangler ikke på rapporter som viser at pandemien har ført til lavere faglig og sosial læring. Når dette ikke følges opp av endrede politiske forventninger til hva barnehager og skoler kan tilby i krisetid, er det grunn til å spørre hvorfor.

Jeg har forsøkt å finne grunner til at det er så vanskelig for norske politikere å si rett ut at vi ikke kan levere et vanlig opplæringstilbud under en pandemi. For vi kan ikke det. Selv om lærere og rektorer jobber fra tidlig morgen til sen kveld i dagervis, slik mange rapporterer om. Vi kan ikke gi barnehagebarna det tilbudet rammeplan for barnehagen beskriver, selv om barnehagelærere og styrere jobber doble vakter.

Kanskje er norske politikere redde for å bli sett på som «lite ambisiøse» på vegne av elevenes læring? Kanskje er det en redsel for ikke å bli trodd på at de prioriterer barn og unge?

Når politikerne er virkelighetsfjerne i sin kommunikasjon, blir det lærernes oppgave å formidle pandemiens konsekvenser. Dermed kan det se ut som om lærere og ledere ikke vil prioritere barn og unge. Det er langt fra sannheten.

**«I Norge forventer myndigheter og politikere at skolen skal levere et tilnærmet vanlig tilbud under helt uvanlige vilkår.»**

## Lærerrummet:

# En halv million nedlastninger!

### Podkasten Lærerrummet får stadig flere lyttere.

Lyttertallene har bare økt siden den første episoden kom ut i juni 2018. Nå har den samtalebaserte podkasten Lærerrummet har 87 episoder med tematikk hentet fra hele utdanningsfeltet.

Høsten 2021 passerte podkasten 500.000 nedlastninger.

«Hva er en god utebarnehage?» spør vi i den nyeste episoden av Lærerrummet. Her møter du barnehagelærer og friluftentusiast Lars Maanum og prosjektleder Ragnhild Angard i Norsk Friluftsliv i en samtale. Mye utetid for barn har mange fordeler, blant annet på konsentrasjon og motorikk, ifølge forskning.

Episodene av Lærerrummet er varierte og praksisnære, med små og store tema.

«Kan gaming og spill brukes for å bygge relasjoner i skolen?» spør vi i episode 86. «Mobbing i barnehagen» er episode 25, mens vi i episode 51 spør: «ADHD og andre oppmerksomhetsvansker, hvordan hjelpe?». Eller hør på episode 31: «Hvordan skape et godt miljø i klassen?»

Gjestene er forskere, lærere, barnehagelærere, elever, ledere, politikere – eller andre. Fordi vi



**LÆRERRUMMET:** Podkasten fra Utdanningsforbundet får stadig flere lyttere. Du finner Lærerrummet i alle kjente podkastkanaler og via [udf.no](http://udf.no).

ILLUSTRASJONSFOTO MOSTPHOTOS

trekker inn ulike vinkler i samtalen, får du som lytter bedre innsikt.

*Bli abonnent du også, det er helt gratis! Du finner Lærerrummet på Apple iTunes, SoundCloud, Acast, Spotify eller via våre nettsider [udf.no](http://udf.no).*



**FORDELER:** Bruk dine medlemsfordeler.

## Start året med gode valg

Vi har mange gode fordeler til deg som medlem i Utdanningsforbundet.

Unike forsikringer, lav rente på bil- og boliglån, rimelig overnatting på Hurdalssjøen Hotell og Spa, stipendordninger, kurs og juridisk hjelp. Du kan også benytte deg av alle medlemsfordelene til Unio.

**Les mer om dine medlemsfordeler på [udf.no](http://udf.no). Det er penger å spare.**

## Kurs



**IDEER:** Forskerfrøkonferansen gir barnehageansatte mange nye ideer til å arbeide med naturfag.

ILLUSTRASJONSFOTO ANNE LEA

### Forskerfrø 2022

8. februar inviterer Naturfagsektoret og Utdanningsforbundet til digital konferanse for barnehageansatte. Det blir spennende foredrag fra forskere, innlegg fra praksisfeltet, utdeling av Forskerfrøprisen - ja, og selvsagt kommer Petter Bøckman. Meld deg på i dag! Gratis og åpent for alle.

### Læreren som tegner

9. februar arrangerer vi et praktisk kurs der du vil lære ulike tegneteknikker. Dette er for deg som savner å kunne tegne og bruke tegninger som et aktivt undervisningsverktøy og i samtaler med barn og foreldre. Kursholder er Annette Haugen, grafisk fasilitator og eier av firmaet VISFAS. Kurset foregår på Zoom.

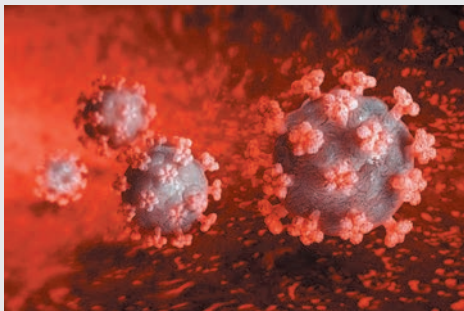
### Kildekritikk og digital ungdom

10. februar ønsker vi velkommen til et kurs om ungdoms digitale liv: Hvilke kilder bruker de til informasjon og hva kan de om kildekritikk? Foredraget inneholder også praktiske tips og triks for hvordan lære ungdom å sjekke kilder. Kursholder er Tina Scheen Kiese fra faktisk.no. Kurset er på Zoom.

**Les mer på [www.udf.no/kurs](http://www.udf.no/kurs)**

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for kommunikasjon i Utdanningsforbundet.

● **Dette må du vite om pandemien**



**PREGER ALLE:** På [udf.no](https://udf.no) finner du svar på det som gjelder din arbeidshverdag.

ILLUSTRASJONS FOTO MOSTPHOTOS

**Vi har samlet aktuelle svar om innstramningene for deg som jobber i skole, barnehage og utdanningsfeltet.**

Utdanningsforbundets medlemmer har selvfølgelig en hel rekke spørsmål rundt de mange restriksjonene. Svarene har vi samlet på vår temaside på [udf.no/korona](https://udf.no/korona).

Nettsiden oppdateres fortløpende med nye aktuelle spørsmål og svar. Du finner svar om smittevernråd, lokale smitteverntiltak, testing, karantene og fravær, og overtid og rettigheter – og mer.

**Her er noen eksempler:**

- Er lærere prioritert for tredje vaksinedose?
- Er det fortsatt krav om smittekarantene og isolasjon?
- Er en ansatt fritatt for karantene om han/hun har vært smittet av korona?
- Hvordan skal merarbeid under koronapandemien kompenseres?

På temasiden finner du også relevante nyhetsaker om korona-situasjonen, og nyttige lenker for deg om jobber innen utdanningsfeltet.

**Savner du et spørsmål/svar? Send oss en epost på [presse@udf.no](mailto:presse@udf.no).**

**Hold deg oppdatert på [udf.no/korona](https://udf.no/korona).**

# – Går på tilliten til myndighetene løs

**Skoler og barnehager startet det nye året med strenge regler om fritidskarantene for lærerne – med samtidig unntak fra jobbkarantene.**

**– Lærerne er i opprør, sier Steffen Handal.**

Innføringen av nye, strenge koronarestriksjoner har fått lærere i norske skoler og barnehager til å slå alarm.

– Vi opplever et opprør blant medlemmene våre. Jeg sitter med en opplevelse at de nye karantene-reglene er bøtta som får begeret til å renne over. Nå går det på tilliten til myndighetene løs, sier lederen av Utdanningsforbundet.

Utdanningsforbundet har rettet krass kritikk mot regjeringen, som påla ansatte i barnehage og skole å gå på jobb når de er nærkontakter til noen som er koronasmittet – samtidig som de skal være i karantene på fritiden. Det er kun unntak for lærere med tredje vaksinedose.

**– Urimelig**

– Før jul sa vi soleklart fra til statsråden om at testkapasitet, vaksiner og karantene måtte sees i sammenheng. Det har dessverre ikke skjedd. Da er det helt urimelig å innføre unntak fra jobbkarantene, men pålegg om fritidskarantene, sier Handal. Han reagerer også sterkt på at dette skjedde uten at lærerorganisasjonene ble tatt med på råd.

Etter kritikk fra Utdanningsforbundet, blant annet i VG, og andre lærerorganisasjoner, myket regjeringen opp karantenereglene: Ansatte i skoler og barnehager fikk enkelte unntak fra fritidskarantenen. Det innebærer blant annet at lærere får lov til å reise kollektivt til og fra jobb.

Men dette er fortsatt på langt nær godt nok, mener Handal, som understreker at det fortsatt er urimelig at det er ulik karantene for jobb og fritid. Juridisk kommer forbundet nå til å undersøke om de nye karantene-reglene i det hele tatt er lovlige.

Handal påpeker også at testkapasiteten må



**TYDELIG:** – Vi opplever et opprør blant medlemmene våre, sier Steffen Handal, Utdanningsforbundets leder.

FOTO STIG WESTON

være på plass før man legger opp til et system som forutsetter testing, noe han mener ikke er tilfellet per i dag.

– Det er helt håpløst å legge opp til et karanteneregime som forutsetter at vi har massevis av hurtigtester når vi ikke har nok til å teste alle ved skole- og barnehagestart. Jeg blir rysta når jeg hører hvor dårlig testkapasiteten er der ute.

Lokallagslederne i Utdanningsforbundet forteller om sterke reaksjoner fra medlemmene.

**Langt fram**

Før jul slo regjeringen fast at kommuner og fylkeskommuner skal sørge for at lærere og ledere får tatt tredje vaksinedose så raskt som mulig. En prioritering av lærerne i vaksinekøen har Utdanningsforbundet tatt til orde for over lang tid, og den nye regjeringen valgte altså å lytte til den sterke anbefalingen.

Men det tar trolig tid før kommunene får vak-



**SAMMENHENG:**  
Steffen Handal sier det er gitt en tydelig beskjed til statsråden om at testkapasitet, vaksiner og karantene måtte sees i sammenheng.

FOTO MOSTPHOTOS

sinert alle lærerne. Ifølge tall fra FHI hadde kun 20 prosent av ansatte i skoler og barnehager fått tredje dose av koronavaksinen ved utgangen av 2021. Dette er blant annet et resultat av at det skal gå 4,5 måneder mellom andre og tredje dose.

Når myndighetene aldri prioriterte ansatte i skoler og barnehager for dose 1 og 2, blir denne siste prioriteringen mest en skrivebordsøvelse uten praktiske konsekvenser. Med dagens karanteneregler må med andre ord mange lærere belage seg på karantener i tiden framover.

Utdanningsforbundet har dialog med statsråd Tonje Brenna for å fremføre sitt syn på saken. Handal forventer at regjeringen snarest rydder opp og sørger for at lærerne slipper å leve med den usikkerheten mange nå opplever.

– Det er vanskelig å få tak i hva myndighetene egentlig forventer. Regner de med at mange lærere vil bli smittet, eller prøver vi å unngå smitte? Man må forstå at medlemmene våre står i en veldig spesiell situasjon nå. De har mange nær-kontakter, og de aller fleste står uten en tredje dose. Dette er en stor belastning for lærerne, sier Handal.

*(Denne saken ble først publisert i forrige uke på udf.no. Red. anm)*

## Testkapasiteten trolig for dårlig

**– De fleste kommuner har fått testet lærere ved skolestart, men det er usikkert hvor lenge dette testregimet kan vare, fastslår Steffen Handal.**

– Jeg er spent på hva som vil skje fra nå og fram til uke tre når flere covid-19-tester etter planen skal leveres, sier Utdanningsforbundets leder.

Selv om de fleste kommunene fikk testet lærere og elever til skolestart, har noen kommuner ikke fått testet noen i det hele tatt. I tillegg vil det trolig mangle mange testapparater fremover. Det har også blitt rapportert at lærere selv har måttet betale for tester.

– Det forekommer heldigvis sjeldent. Hvis lærerne selv må skaffe seg slike tester fra apotek, skal de selvsagt ha utgiftene refundert, påpeker Steffen Handal.

### Hvem skal betale?

Alt 22. desember i fjor gikk det ut et brev fra Helse- og omsorgsdepartementet der det oppfordres til at ansatte i barnehager og skoler skal prioriteres for tester, og at arbeidsgiver skal bekoste dette. Om det ikke

gjøres lokalt, bør det vises til brevet «Prioritering i bruk av covid-19-tester neste 3-4 uker», som du finner publisert på [udf.no/korona](https://udf.no/korona) under spørsmålet: Hvem skal betale for hurtigtester ansatte er pålagt å ta?

På NRK nylig tok Handal et oppgjør med kunnskapsminister Tonje Brenna og regjeringens fritidskarantene for lærere i skoler og barnehager. Også manglende koronatester var tema.

– Testkapasiteten i skole og barnehage er allerede presset. Vi må da spørre oss om lærere skal gå på jobb hvis det ikke er tester nok til å teste seg tilbake.

Fra regjeringens side har det vært gjentatt gang på gang at den særegne fritidskarantenen for lærere og ansatte i skoler og barnehager er avhengig av et skikkelig testregime. Utdanningsforbundets leder tror det blir vanskelig å gjennomføre dette i praksis:

– Jeg er redd for at testkapasiteten fort blir for lav. Dermed blir det vanskelig å få dette til å fungere. De kommer rett og slett til å gå tom for tester, fastslår Handal.

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

# Dine medlemsfordeler



Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemsfordeler. Flere av dem gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene kan du og de du er glad i sammen få en tryggere hverdag og en bedre familieøkonomi.

## Forsikringer til medlemspris

Våre forsikringer er tilpasset ditt yrke og livsfasene du går gjennom.

|                                                                                     |                 |                                                                                     |                       |                                                                                       |                           |
|-------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|-------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|---------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|
|    | Reiseforsikring |    | Livsforsikring        |    | Studentforsikring         |
|   | Innboforsikring |   | Barneforsikring       |   | Husforsikring             |
|  | Grunnforsikring |  | 70+ forsikring        |  | Bilforsikring             |
|  | Uføreforsikring |  | Person 3i1 forsikring |  | Kritisk sykdomsforsikring |

## Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 % rabatt på alt fra hytte- til husdyrforsikring. Rabatten er den samme, uavhengig av hvor mange forsikringer du har.

## Tryg pluss

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

## Andre medlemsfordeler

- Boliglån hos Nordea Direct
- Billån hos Nordea
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen hotell

## Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio. Du får rabatt på alt fra leiebil til hytteleie og turutstyr.

Les mer og bestill på [udf.no](https://udf.no)

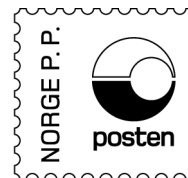


## Bruker du medlemsfordelene dine?

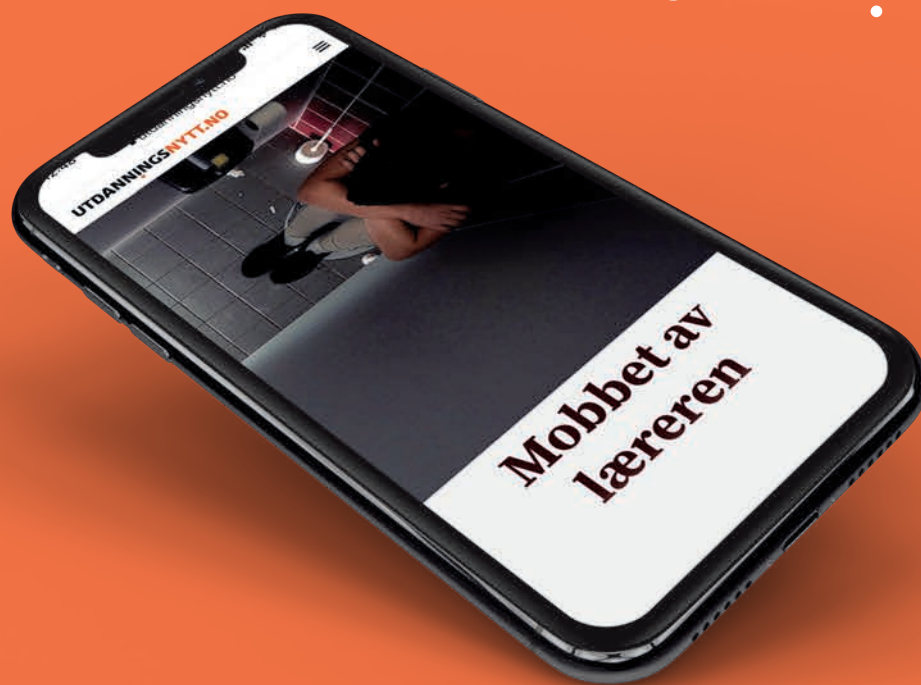
Unike forsikringer, lav rente på bil- og boliglån, rimelig overnatting på Hurdalsjøen hotell, stipendordninger, kurs og juridisk hjelp, er noen av godene du som medlem kan benytte deg av. Bruker du medlemsfordelene dine? Her er det penger å spare.

Mer om medlemsfordelene  
på **udf.no**.





Hold deg oppdatert på  
nyheter innen utdanning:  
**UTDANNINGSNYTT.NO**



Les om lærere som  
mobber elever her:

